

אוצר פניני גאוני הדורות והחסידות

שנה ד' (תש"פ)

מאמרים נבחרים משיבויות חמדה, שווים לכל נפש מכוונים ומרוממים
מכתבם וכלשונם מותוך הספרים הקדושים

שלה

זהר המבואר
הפּתּוּר וְהַפּוּד

בהוצאת ישיבת "אביר יעקב"
מוסדות "אור מאיר שמחה" נהריה
על שם כ"ק אדמו"ר רבי מאיר אביחצירא זיע"א

מהדורת 'קדן סלסי ברנר'

ישיבת אביר יעקב
אור מאיר שמחה
נהריה

מכון אור לישרים

ירושלים - נהריה

אוצר פניני החסידות

אוצר כלום
לפרשת השבוע

ש"ה

מתורתו של אור שבעת הימים הבעל שם טוב הקדוש זיע"א

גלוי ונדוע בשם אא"ז זללה"ה שאחר התפלה שאדם מתפלל צריך ליזהר במעשיו, כי עלול הוא לפול חס ושלום לכעס או לשאר דברים שאינם מהגונים, והינו אם מתפלל במדת יראה נופל מזה אחר כך בכעס חלילה וחס, ואם מתפלל במדת אהבה גדולה יכול לבא לפעמים אחר כך לאהבה שאינה צריכה, ומזה תבין בכל מדה ומדה, ועצה היעוצה בזה הוא לסמוך תוך אחר התפלה לדברי תורה או למלאכה (דגל מחנה אפרים תשא)

אוצר פניני החסידות

- א שפתי צדיקים | הלמוד מענין המרגלים לא להרבה בשום אופן אחרי הוראת רבו
- א חדושי הרי"מ | השיבות פירשה זו הלקחה הגדול הנלמד מענין המרגלים
- ב לקוטי תורה | המרגלים היו ממדונה בבוהה ולא רצו להשפיל עצמם בעבודת המצוות מעשיות
- ג לקוטי שיחות | כאשר נטו המרגלים מפנות משה רבנו - חדלו מלהתייחס לכה המשלח
- ד שפע חיים | מרת הפשוטן בהש"ת שהתנה למרגלים הביאתם גלות כתר בגלוי
- ה מגן אברהם | געת תקף המאון על האדם לזכר שעד עתה היה אדם גנון ונשר והקל להפסיד את
- ה פתחתי שולמה | התגברות מאונות רעות בלב האדם כדי שהפסם לקדשה
- ה קדשת לוי | מעגנו גדול להשם תפבור מהעובד פשהיצר הרע מסיתו וכבוד ה' מתרבה בזה
- ו דברי חיים | המפץ במאות גשמייות מתגשם אפלו אל יעשה בפעל, והמשותקת לחוסיף בתורה ויראה גם אם לא יזכה לכך שזכר התשובה בידו ונפשו
- ז משמתי לב | משה רבנו לא שלח את המרגלים בצווי כדי שתתקו להם בחינה
- ז ערוגת הבשם | משל נשגב על שליחת נשמת האדם לעולם הזה על מנת לשוב עם מצות ומעשים טובים ולא עם חקניו ווף
- ט פתוחי חותם | הרוצה להתדבק בשכינה צריך להשמר בקיום המצוות ולקדוש אבריו
- ט פתוחי חותם | הדבק בשכינה צריך שהיה אבריו מתקנים: ישמר עיניו
- י פתוחי חותם | רמז שנרצל האדם יליכוהו רק לבתי נקיות ובתי מדורות
- יא דברי יואל | החילוק בין שיחתו של כלב ושיחתו של יהושע והטעם מדוע רק על יהושע הוצרך משה להתפלל
- יא זאת זקרון | יגמר בדעתו לעבד את השם אפלו בחסר כל, ויזכה לכל טוב, וכל שמתעלה הוא על ידי השם יתברך
- יב דברי שמואל | אפלו בשעה שאינו יכול לפתח פיו בתורה ותפלה יתה: חזק בעצמו כעמוד ברזל, ואפלו בשעה שמתעלה יביע את עצמו
- יב מתשבת נהום | ענה בעבודת הבורא
- יב דברות חיים | המרגלים חששו להנכנס לארץ ישראל מפני שהצרכו לעסק בגשמייות ושמו: סורו מדרכי התורה חלילה, אך רצו השם יתברך שהאדם יג
- יג שארית נחום | טעם לדבית הציצית אחר קדוש לבנה
- יד קדשת היהודי | רמז בתורה להזירת מהאנא ותאות ממון
- יד דרך עזרתך | המרגלים ששלח יהושע אל היו צדיקים להסתובב ממקום למקום ותכף הביאתם למקום אחד נודע להם כל סתרי הארץ
- יד מאור ושמש | בזמן סעודה שלישית מתעורר אצל הקב"ה רצון לרצו לברא את העולם
- טו שפת אמת | רצון ודרגון - בסעודה שלישית מקבל הקב"ה גם אדם שיש לו רצון לברא לרצון
- טו משמרת שלום | תלמידים הבעל שם טוב הקפידו מאד על של"ס באסיפת עם
- טז תולדות יעקב יוסף | כשיושב סעודה שלישית בצוותא עם חברים אדם יודים והשפעת שפע
- טז דברי וזקאל | דברי טובחה על המתנזרים ממנוג הטסידים לשבת בצוותא בסעודה שלישית בתואנה שנהגים רק מה שמפרש בשלחן ערוך
- יז עם משמאני | מרבים בשירות ותשבחות כדי לשמר את האהבה שהתעוררה בלב בשבת
- יז נועם מגדים | בסעודה שלישית בזמן תוספת שבת הוא עמר בזמן שגילוי הצדיק להשיפע קדשה
- יז לקוטי הלכות | בזמן סעודה שלישית היא בטול הדינים המגור ותשובה ולכן עשר אמרות תורה על ידי הצדיקים - שהם בחינת שפת - הוא בזמן זה

אוצרות אגוני הדורות

- יח נחל קדומים | שליחת נשמות השבטים להתגלגל במרגלים
- יח אמרי שפר | הסכמת המקום לשלח את המרגלים ממדבר פארן
- יט פני אריה | נתעקבו ישראל במדבר ארבעים שנה פחות חצי חדש לפי ששעה אחת היו המרגלים פשרים
- יט שבתות המים | המקים את התורה מעני סופו לקומה מתוך עשר
- יט כנף רבנה | אף אם העם נראה למראית העין חזק אולם באמת הוא חלש ורפה
- יט ארץ חמדה | אף על פי שהארץ נראית רזה וקושרה מקל מקום בעצמתה היא שמנה וטובה
- יט אהל יעקב | ארץ שמתגוררים בה רק אנשים בריאים וזקנים סימן שאוכלת יושביה היא
- כ דברי חיים | ארץ ישראל היא לבדה זבת חלב ודבש
- כ קרית ארבע - שגורי רחמים | הקב"ה מוחל עונות ישראל לפי שכל העולם שלו ויכול למחל על כבודו
- כא חדושי תורה | נגנזו דור המדבר על עון המרגלים רק יום אחד בשנה
- כא בתן דוד | חלל המקושש עצים את השבת לשם שמים לפי שנגנזו ישראל להשאר במדבר ודמו שנספסו מן המצות
- כא תרומות וזב | בזמן שהיו ישראל שרויים במדבר היה דינו כפרשות הרבים ולפיכך נדון המקושש למיתה
- כב אמרי יצחק | חוסי התבלת ולכן של הציצית רומיים להשגחת הבורא בדרך גלית ודרך נסתרת
- כב דברי מהרי"א | זכירת המצות מביאה לידי עשייתן
- כב להם אשר | לעתיד לבוא תהיה נהגת מצות ציצית אף בלילה
- כג חמדת ישראל | ההגבונות במצות ציצית מלמדת שמעשה ערף ממושבה
- כד קול אלהו | בתחלה נקרא 'נחל אשכול' בלא וא"ו על שם האיש שנקרא אשכול, ולאחר פריית האשכול נקרא אשכול בתוספת ו"ו בלשון רבים
- כד נפש דוד | בתחלה נקרא 'נחל אשכול' על שם האשכול חברו של אברהם אבינו, ונתגלגל פן בהשגחה פרטית על שם העתיד על אודות פריית האשכול
- כד אמרי שפר | קריאת השם 'נחל אשכול' על ידי כלב כדי שייכל לברך תמיד במקום ההוא 'ברוך שפעשה לי גם במקום הזה'
- כה ספודנו | קריאת נחל אשכול על שם פליאת הנקנעניים מדוע אותו אשכול היה חביב אצל ישראל
- כה נחל קדומים | קריאת השם 'נחל אשכול' על שם סילוק משה רבנו במדבר
- כה מקתב סופר | קריאת 'נחל אשכול' על שם שנשכחו ונקרתו בני ישראל במדבר
- כה אהבת חיים | על שם פריית ישראל במדבר מחמת פריית האשכול
- כו מעשי צדיקים
- לב יומא דהילולא
- לב ספיר ויהלום | הארה חסידית מן הפרשה
- לט זוהר הקדוש | עם פרוש הכתר והכבוד

נושאים בפרשת שלח

הלמוד מפרשת המרגלים

שפתי צדיקים

רבי מנחם מנדל מרימנוב זיע"א
הלמוד מענין המרגלים לא להתהר בשום אפן
אחרי הוראת רבו

יש לדקדק, למה כתבה לנו התורה הקדושה כל ענין המרגלים וכל ספור המעשה הזה, וכי חס ושלום לפרסם את גנותן בא, אין זה מדרך התורה. רק מפל ספור תורה מחיבים אנחנו ללמד איזה מדה טובה או איזה דרך לעבודת הבורא יתברך, דלךך נקראת תורה שהיא מורה ומלמדת הדרך הישר לעבודת הבורא יתברך והפשוט מובן מאליו.

לכן נראה לי שגם בזה מורה לנו השם יתברך בתורתנו הקדושה איך יזהר האדם וישמר את עצמו אפלו מן החטא שהוא קל מאד בעיני בני אדם ודש בעקבו, כדי שלא ימוט רגליו חס ושלום לבא לחטא גדול, כמו שארע כאן למרגלים.

כי בתחלה השיא אותם הוצר הרוע בדרך קל מאד, שרצו להראות לפני משה רבנו עליו השלום את חכמתם וצדקתם, כמו שנאמר ונתקרבון אלי בלכם ותאמרו נשלחה אנשים לפנינו ויחפרו וגו' (דברים א כב), שאין בדרך חכמה שום זכר חטא ועון – רק שרצו לדעת באיזה דרך ילכו ולאיזה ערים יבואו תחלה, כמו שנאמר את הדרך אשר נעלה ואת הערים אשר נבא'.

והראיה, שגם הקדוש ברוך הוא הסכים לדבריהם, שנאמר ויאמר ה' אל משה שלח לך אנשים. אף לא היה להם לדבר לפני רבם משה רבנו עליו השלום ולחיות דעתם לפניו, כמו שאמרו חז"ל (אבות פ"ד מ"ב)

וימרא רבך שמים כמוך שמים, והיה להם לדעת שבנדאי משה רבנו עליו השלום שקול ברכתו כנגד כל ישראל, ואם היה יודע שצריך לשלח מרגלים היה שולח מעצמו.

והנה זה הדבר הוא חטא קל בעיני האנשים, כמו שאנו רואים גם בזמננו הרבה אנשים שאינם נזהרים בזה. ועתה הביטו וראו עד היכן הדברים מגיעים ומה הגיע להם על ככה ומה צמח מזה הרבה רעות וצרות להם ולבניהם אחריהם, שעל ידי זה חרבה עירנו וכו', כמו שפרש רש"י שגרמו בכזה לדורי דורות.

ומזה יוכל כל אדם לקח מוסר השכל שלא לנטות מדברי חז"ל בשום דבר שבעולם, וגם יזהר מאד במורא רבו ושללא יהרהר אחריו כלום, וישמר האדם מאד דברי פי רבו והקדוש אשר בחר אליו כל יצא מדבריו ועצתו אפלו בדבר קל ולהתחכם עליו חס ושלום:

חדושי הרי"מ

רבי יצחק מאיר מגור זיע"א

חשיבות פרשה זו והלקח הגדול הנלמד מענין המרגלים

שבת זה הוא שבת נורא מאד, שגדולים וצדיקים כאלו, אשר נבחרו מפי הקדוש ברוך הוא וממשה רבנו עליו השלום ומכל ישראל דור המדבר, בעד הגדולים וצדיקים, ואשר חסרו רק בשערה, וגם זה בא להם עקר מחמת חסרון בישראל שאמרו נשלחה אנשים וגו' (דברים א כב), וננחיים מכל.

הבעל שם טוב זי"ע היה אומר שיש אחד ששומע תורה מפי הקדוש ברוך הוא בעצמו ומכל מקום מתנרא בכל רגע ורגע

והוא מחמת שאין החכמה בשלמות לחלק הקול ולצַרף האותיות כרצונו כו'. ורצו המרגלים שיהיו כל ההמשכות מחכמה עלאה לבחינת דבור ארץ ישראל שלמעלה ששם יש גם בן בית המקדש וירושלים וכל הבחינות.

מענה כלב ויהושע שדוקא על ידי מצוות מעשיות נמשך האור שלמעלה ללא גבול

אבל יהושע וכלב אמרו טובה הארץ מאד מאד, שעל ידי ארץ ישראל שלמעלה דוקא, בחינת מצות מעשיות דוקא, למשך בחינת אור אין סוף, בחינת 'מאד' – בלי גבול – בבחינת עלמין סתימין ועלמין דאתגלגלן. וזהו 'מאד מאד', ב' פעמים מאד. עלמין סתימין ועלמין דאתגלגלן.

כי באמת עקר פנתו יתברך שיהיה דירה בתחתונים דוקא כמאמר רז"ל נתאנה הקדוש ברוך הוא להיות לו דירה בתחתונים כו' (תנחומא בחוקות א) ושיהיה נגלה לעין כל בשר, ושיהיה גלוי למטה כמו למעלה, ואדרבה ביתר שאת ויתרון אור הבא מן החשך דוקא כו'. **כי** באמת כל שהוא מדרגה היותר גבוה מאד מתגלה בדבר היותר תחתון דוקא ביתר שאת, ולמשל מבר שכל גדול שאי אפשר לו לגלות חכמתו להמקבל שכלו בדבור כי אם ברמז במעשה דוקא יכול לגלות ביתר שאת, כענין מאמר רז"ל די לחפימא ברמיזא. עוד משל מחותם של אבן טוב בהיר, שעל ידי בהירותו אינם נפרים האותיות בו, ונפרים ונתגלים האותיות על השערה דוקא בגלוי לעין כל.

הרמז בפסוק 'וראתם אותו וזכרתם את כל מצות ה'

וזוה שכתוב 'וראתם אותו וזכרתם את כל מצות ה' וכו', שעל ידי מעשה, שהוא בחינת הסתכלות בל"ב חוטי הגשמיים, יבא מזה ל'זכרתם את כל מצות ה'', לפי שהטלית הוא בחינת אור מקיף, והציצית שהם ל"ב חוטי, בחינת ל"ב נתיבות החכמה, שנומשכים

שלא יאבד בשאול, עד כאן דבריו. ומסתם היו המרגלים גדולים מהבעל שם טוב זי"ע.

חשיבות למוד הזהר של פרשתנו

היהודי הקדוש ז"ל אמר שטוב לאדם ללמד הזהר הקדוש בפרשת שלח (קנט: - op), ששם מבאר פי גם אם האדם נופל לפעמים ממדרגתו גם בן לא יפל לבו על זה, כי זה הוא לטובה, כאשר יעמד על עמדו בזו הימים – אזי אחר כך יעלה מדרגה יותר גבוהה, וזה הוא סדר מלחמה בשמים:

לקוטי תורה

רבי שניאור זלמן מליאדי זי"ע א

המרגלים היו במדרגה גבוהה ולא רצו להשפיל עצמם לעבודה במצוות מעשיות

עקר המצות הוא בארץ ישראל דוקא, והמרגלים היו במדרגה גבוהה מאד ולא רצו להשפיל את עצמם למצות מעשיות – שהוא בחינת המשכת אור אין סוף ברוך הוא למטה, ואמרו על ארץ ישראל שהיא אוכלת יושביה (יג לב), שהיה בדעתם שאם יהיה גלוי אור אין סוף ברוך הוא למטה כמו למעלה יתבטלו ממציאותם לגמרי. וזהו 'אוכלת יושביה'.

ורצו להיות במדבר דוקא, 'ומדברך נאווה' (שה"ש ד א), שהוא המשכת אור אין סוף ברוך הוא לבחינת הדבור, בחינת מלכות, בחינת ארץ ישראל שלמעלה, ונקראת בשם בחינת ארץ לפי שהיא בחינה בתחתונה שבאלקות, כמו שכתוב 'והארץ הדרגת רגלי כו' (ישעיה סו א).

וכתיב ה' בחכמה יסד ארץ' (משלי ג ט), אבא יסד ברתא, בחינת הדבור – דבר ה' – ששרשו מחכמה. וכןראה ממשל התינוק, שכל זמן שאין לו מחין דיניקה בשלמות, אף על פי שיש לו קול אותיות פשוטים, אף על פי בן אינו יכול לדבר ולצרף את האותיות.

ש'לוהו של אדם כמותו' – אי אפשר שתהיה אצל השליח שום נטיה ממדת האמת.

וזהו ששליחותו של משה היתה רק לתור את הארץ ולא לרגל אותה – פי בענין עקרי זה, שליחות בשכיכות וכניסה לארץ, היתה צריכה להיות כח המשלח (כחו של משה) באופן גלוי,

ועל ידי זה שהשלוחים נטו מקו שליחותם והחזיקו את עצמם למרגלים, נחבטל בהם כח המשלח – פי נוסף על בטול השליחות מצד השנוי, דעל ידי זה ששליח משנה את שליחותו (בענין עקרי) בטלה השליחות – הרי כאן, נפסלו בעצם מלהיות שלוחי משה, פי אי אפשר שהם יהיו 'כמותו' דמשה, שמדתו מדת האמת.

ורק יהושע וכלב שלא נתפתו לעצת מרגלים נשארו שלוחי משה, וזה גופא שמרם שלא נטו מהפנונה ומטרת שליחותם, ואמרו 'טובה הארץ מאד מאד וגו' אל תיראו את עם הארץ פי לחמנו הם וגו' אל תיראם, ומשום כך זכו לכנס לארץ, ועד ש'חיו מן האנשים ההם' – ש'נטלו חלקם של מרגלים בארץ וקמו תחתיהם לחיים:

שפע חיים

רבי יקותיאל יהודה מצאנז זיע"א

מדת הבטחון בהש"ת שהיתה למרגלים הביאתם לעלות בהר בגלוי

הנה אף שהמרגלים לא עשו פהגן והוציאו דבת הארץ רעה, מפל מקום יש לדרש בשבחם, שהלכו לארץ ישראל שהיתה מקום ספנה עבורם, כמו שאמרו 'נהי בעינינו כהגבים וכן היינו בעיניהם' (יג לג), ודרשו חז"ל (סוטה לה.) שפאשר קצצו הפרות מהאילנות היו נראים בעיני הענקים כהגבים.

ולא זו בלבד, אלא שעלו בהר, שזה אינו מדרך העולם, שהרי התפצים להסתר

על ידי אור מקיף, ואי אפשר שימזו פי אם במעשה דוקא הפך מחשבת המרגלים כו':

לקוטי שיחות

רבי מנחם מענדל מליובאוויטש זיע"א

כאשר נטו המרגלים מכונת משה רבנו – חרלו מלהתייחס לכח המשלח

בכל הפרשה בלה מתארת שליחות המרגלים בלשון 'תור' – ו'תורו', 'תור הארץ', 'תרים' וכיוצא בזה, ולא נזכרה אף פעם אחת בפרשתנו לשון 'מרגלים' בקשר לשליחות זו (ורק בפרשת דברים א כד) נאמר ו'ירגלו אותה'.

ובטעם הדבר יש לומר: החלוק בין שתי הלשונות – 'לתור' או 'לרגל' – הוא: 'לתור' מתאר (בעקר) רק פעלת החפוש והראיה בלבד, ובענינו – ראית הארץ ויושביה; מה שאין כן לשון 'רגול' מורה על תקירה וחפוש לשם פנונה וסתרה, כמו ברגול המסייע לכבוש ארץ האויב. ובדרך כלל ענין הרגול קשור עם חכמת המרגל, שעל סוד תקירותיו וחפושיו אפשר לטכס עצה איך למלא משימה מסוימת (כבוש ארץ האויב, וכיוצא בזה).

וזהו הטעם שבפרשתנו נאמרה רק לשון 'לתור' את ארץ כנען – פי כל ענין השליחות (בכונת משה) היתה רק על המעשה, שיראו את הארץ ויושביה ויספרו לבני ישראל מה שראו (וכן להביא מפרי הארץ כדי להראות את ישראל משוב הארץ). ותו לא מידי – אבל לא לרגל את הארץ, להכניס עצמם בחפוש עצות ותחבולות בשביל כבוש הארץ וכיוצא בזה.

ויש להמתיק הענין על פי המבאר בחז"ל, שמדתו של משה היא מדת האמת – ואמת זה משה (שמור"ר ה) (שלבן נהנה תורה על ידו, פי זהו ענינה של תורה – תורת אמת). ולכן, כדי להיות שלוחו של משה –

והעצה לזה, שישים אל לבו בעת התגברות התאנה והחמדה עליו לזכר האיך שעד עתה היה טוב וישר לפני אלהים במדות ומעשים טובים והרגיש חיות הקדושה, ועתה עבור תאנה המגנה בשעה קלה נפסיד כל זה חס ושלום.

וזה מורה ומרמזת התורה הקדושה לנו בפסוקים האלו. פי 'וזכרתם' הראשון הוא כפשוטו, שיזכר לעשות ולקיים כל מצות ה' ולקשט מדותיו להיות טוב וישר לפני אלהים ושללא תתור אחרי לבו ועיניו, אף אף על פי כן יכול להיות בעת התגברות יצרו והבערת אשיות התאנה לשפח כל זה וילך אחרי תאוות לבו ועיניו.

וזה ולא תתורו אחרי לבבכם וגו', פי ליבא ועינא תרין סרסורי עברה (ירושלמי ברכות פ"א ה"ה), עין רואה ולב חומד (רש"י במדבר טו ט), שלא תתורו אחרי סרסורים האלו, וזה על ידי למען תזכרו, שתזכרו שעד עתה הייתם טובים וישרים, ועבור התאנה בשעה קלה תפסידו כל זה (מקץ ושבת חנוכה):

תפארת שלמה

רבי שלמה מרדומסק זיע"א

התגברות תאוות רעות כלב האדם כרי שיהפכם לקדשה

אמרו בשם הבעל שם טוב על פסוק 'מאת כל איש אשר ידבקו לבו תקחו את תרומתי' (שמות כה ב), הינו שכל אדם צריך לשית עצות הנפשו להפך לעשות מדות טובות, 'מכל אשר ידבקו לבו' מהתאוות החיצוניות ומדות הרעות אשר הרגיל בהם, מהם יקח דרך לעבודת הבורא ברוך הוא, באותו חשק ובאותה התאנה ביתר שאות.

לא יפל לבו מהסתת היצר, כי ממנו יקח דרך לעבודת ה'

ובזה פרשתי בפרשת ציצית ולא תתורו אחרי לבבכם וגו' אשר אתם זנים אחריהם למען

דרכם ללכת בעמק ובצנעה בין האיגלות, או בלילה באין רואים, בעוד שהמרגלים נכנסו שמה פאדם הנכנס לתוך שלו ועלו בהר, באפן שכל אנשי ארץ כנען ראו אותם נכנסים לארץ ישראל, שאין לה סנה גדולה מזו.

רק אצל ישראל קדשים יתכן כזאת, שיבואו לארץ ישראל לעין כל וללא פחד, ושישלו מפרי הארץ אשכול ענבים, תאנה ורמון, מגדל בטחונם בה'. מצוה לספר בגדל הבטחון האמתי והמסירות נפש לכבוד השם יתברך שהיה למרגלים.

וזה חדוש נפלא, פי לא יוכן בשכל האנושי היאץ נכנסו דרך הקר אל השוגא, שהדבר דומה למי שיכנס בזמנו למדינה של אויבים כמו סוניה וכדומה, שבודאי יתפס מזד ומי יודע מה יהא בסופו (שיעור חומש רש"י תשר"מ):

הכנעת התאוות

מגן אברהם

רבי אברהם מטריסק זיע"א

בעת תקף התאוה על האדם לזכר שעד עתה היה אדם הגון וישר וחבל להפסיד זאת

והיה לכם לציצת וראיתם אתו וזכרתם את כל מצות ה' ועשיתם אתם ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם אשר אתם זנים אחריהם, למען תזכרו ועשיתם את כל מצותי והייתם קדשים לאלהיכם (טו לט-מ).

אמר אבי אדוני מורי ורבי זעקללה"ה על פסוק וראיתם אתו וזכרתם וגו' והדר כתיב פעם שנית למען תזכרו שגורא כמיתר, אף הפרוש כן הוא, פי יכול להיות שיהיה האדם בעל מדות טובות וישר הולך, אף כל זה בעת שאין יצרו מסיתו לתאוות ומדות רעות, אבל בעת התגברות יצרו עליו ישפח כל זה וילך אחרי תאוות יצרו חס ושלום.

תזכרו ועשיתם וגו' (טו לט-מ). פרוש שלא פלג לב האדם בראותו הסתת היצר חס ושלום למאווות רעות, ולא יקשה בעיניו למה עשה בן הבורא ברוף הוא להכניס האדם בעולם הזה בעבודה קשה כזה.

כי באמת הוא לטובת האדם, כי ממנו נקח לעבד הבורא ברוף הוא באותו חשק ובאותו תאוה, וזה ולא תתורו וגו' אשר אתם זנים אחריהם, כי למען תזכרו ועשיתם את כל מצותי, כי ממנו נלמד לעשות המצות בחשק נמרץ כנ"ל (פרשת תולדות ד"ה ותקח רבקה):

קדשת לוי

כבי לוי יצחק מברדיטשוב זיע"א

תענוג גדול להשם יתברך מהעובד כשהיצר הרע מסיתו וכבוד ה' מתרבה בזה

ואולם חי אני כו' כי כל האנשים כו' (יד כא-כג).

הנה הלשון 'כי' אינו מדקדק בכאן, כי מאי נתינות טעם הוא על מה שאמר 'וימלא כבוד ה' את כל הארץ' דמשמע עבור האנשים שימותרו במדבר 'וימלא' כו'.

ונבוא להקדים ענין הידוע בדבר הבחירה אשר נתן ה' לאדם שיהיה לו פח

ועז לבחר בטוב ולמאס ברע, ולהתגבר על היצר הרע, שאם לא היה לאדם יצר הרע אשר אורב על נפשו תמיד ומסית אותו אחר תאוות נפשו לעשות הרע בעיניו ה', לא היה שום חדוש במה שהאדם עובד ה', ולא היה התענוג גדול כל כך אצל הבורא יתברך שמו.

וכמו על הרף משל בעבד שעובד את אדוניו, שאין שום חדוש בעבודה זו, כי אין

לו שום רשות ובחירה שלא לעבד אותו, לכן אין האדון מקבל תענוג כל כך מעבודתו, כי בהכרח הוא עובד אותו, מה שאין בן בבן הנאהב אשר לו נטן הבחירה אם לעבד את אביו או וכו', וגם יש לו מסית ומדיח אותו

לעבר על רצון אביו, ואף על פי כן הן החכם אינו פונה לבו כלל לדברי המסית ומדיח הנ"ל, אלא אדרבה כל מנמת חפצו ורצונו לעשות רצון אביו ומקבל עליו על מלכותו ועושה עבודתו בשלמות מרב שמחה, אזי אביו המלך מקבל תענוג גדול מזה במה שבינו החכמים מאד להיות בוחר בטוב לעבד עבודתו ולמאס ברע.

כמו כן אנחנו עמו בני ישראל הנקראים בנים למקום, אשר לנו נהנה הבחירה, ויש לנו יצר הרע מסית ומדיח מדרכי ה', ואף על פי כן אנחנו מקבלים על מלכותו בתורה ומצות לעבד עבודת ה' מזה נהנה ונתגדל כבוד ה'.

הבחירה נהנה לאדם כדי שכשיתגבר על יצרו הרע יתגדל כבוד ה'

וזהו פונת חז"ל (אבות פ"ו מ"א) כל מה שברא הקדוש ברוף הוא לא ברא אלא לכבודו, כי הרמב"ם במורה נבוכים (ח"ג פ"ב) במאמר 'ויצר אור ובורא חשך' (ישעיה מ"ז) פרש לשון ברא שהוא מענין 'הבור ריק אין בו מים' (בראשית לו כד), והוא כאשר האור נעדר אזי בורא חשך, פרוש שהחשך נשאר תהו ובהו ריק מן האור.

ועל פי פרוש זה זהו פונת חז"ל, כל מה שברא הקדוש ברוף הוא במה שנתן הבחירה, וגם יצר הרע לאדם שהוא ענין לשון ברא שהוא נעדר מן האור, כי על ידי זה יכול להיות שייסור מאחרי ה', אמנם כאשר האדם מתגבר על היצר הרע ובוחר בטוב ומאס ברע על ידי הבחירה, על ידי זה נתגדל כבוד ה', וזהו לא ברא אלא לכבודו כדי שעל ידי זה יתגדל ויתרומם כבוד ה'.

בעבודת דור המדבר את ה' לא נתגדל כבוד ה' לפי שלא היה להם יצר הרע שלא לעבדו

והנה ידוע שדור המדבר לא היה להם יצר הרע, כמו שאמרו חז"ל 'חרות' (שמות לב טו) חרות מן המיתה חרות מיצר הרע, לכן אפלו פשהיו עובדים את ה' לא היה חדוש כל כך ולא היה נתגדל כבודו כל כך.

נושאים בפרשת שלח

ולבנה וכו', והוא משתף בחוש המשוש, אף השכל שבאדם הוא רוחני, ובו יוכל להשיג אפילו דבר רוחני שאינו בגשם רק רוחני, ואף משתף האדם שכלו בהמדות, וזאת הוא שלמות האדם שימשו במדותיו אחר השכל.

והנה פשהאדם כוסף לאיזה דבר מהגשמי, מתבונן בשכלו מהו לעשות להגיע לכוסף הלו וכנ"ל, מקרי בעין בחינת מרגל, כי הוא מתיר בשכלו אם יוכל לבא לזה המעשה ומה תועלתו, ואם כי השכל אינו מעין מדות הגשמיים, משלח חכמתו לתועלת המדות לעין תכליתם, ונקרא בשם משאל בחינת מרגל.

ועל זה הזהירה התורה הקדושה לא תתורו אחרי וגו', כי באמת מי שיש בו יראת השם וחקמת השם בקרבו, לא יבא חס ושלום לעשות עברה בשאט נפש, ורק אם חס ושלום מתאנה לדבר מה מחפש האיד לעשות התאנה בדרך התר.

ואך באמת פשח ושלום מתיר בלבו לעשות דבר תאנה, הגם שרצונו לעשות על פי התר מבלי לעבר על המצוה, מפל מקום ילכד חס ושלום במצודה, כי יסיתנו יצרו להראות פנים של התר, כי אם חס ושלום רק ישקיע נפשו בהתאנה לא ינצל.

ולכן הזהירה תורה הקדושה לא תתורו אחרי לבכם, הינו שלא יחפץ כלל זולת אהבת השם יתברך ויתעלה, וכמאמר הזהר הקדוש (ח"ג קעה): ויראתם וגו' הינו בחר לבא דא ועינא דא, הינו היראה שמרמז בחוט תכלת על זה יראו וישתוקקו, לבוא למדרגת היראה יותר מבדי יכלתו, וכמאמרם ז"ל (תנא"ר פכ"ה) יאמר כל אדם מתי גיעו מעשי למעשי אבותי.

ואחר השתוקקות הזה מצוה להלך, כי הגם שלא יוכל לבוא למדרגה גדולה, כי לא כל אדם זוכה לחכמה ותורה, על כל פנים שכר השתוקקות בידו ונפשו מוטיט ביראה, וכמשל הנכנס לחנותו של בשם ריחו קלט.

זוהו פרוש הפסוק ואולם חי אני כו' ומלא כבוד ה' את כל הארץ, ונתן הפתוב טעם למה יתגדל כבוד ה' על ידי בנייהם דוקא ולא על ידם, כי כל האנשים הרואים את כבודי פרוש בקם ועל ידם לא יתגדל שמי כל כך אם יראו את הארץ, כי אין להם יצר הרע, אפס בנייהם הם יראו את הארץ, כי יהיה להם יצר הרע ובחירה ואף על פי כן יעבדו אותי, על ידי זה יתגדל כבודי יותר משהיו אבותם עובדים אותי, כי לא היה להם הבחירה:

דברי חיים

בני חיים מצאנו זיע"א

החפץ בתאוות גשמיות מתגשם אפלו לא יעשה בפעל, והמשתוקק להוסיף בתורה ויראה גם אם לא יזכה לכך שכר התשוקה בידו ונפשו מזדככת

והיה לכם לציצת וראיתם אתו וזכרתם את כל מצות ה' ונעשיתם אתם ולא תתורו אחרי לבכם ואחרי עיניכם אשר אתם זנים אחריהם (טו טז).

באמת ראינו בטבע שברא הקדוש ברוך הוא וברוך שמו באדם, שמשבטי בן אדם להשתוקק הרבה יותר ממדרגתו, וכל אדם מתאנה ליתרון, כמו שאמרנו יש לו מנה רוצה מאתים, ובכל הדברים נפש האדם משתוקק למעלה יתרה מבחינת מדרגתו.

אך רוח הוא באנוש, והגם שנפשו משתוקק לדבר מה, רואה בדתו אם יוכל לבא לזה הכוסף הנכסף לנפשו, וגם מתניעץ בלבו האיד לעשות שיוכל לבוא לתכלית הדבר שמתאנה, ומה יהיה בסופו, אם גיע לזה המעלה, אם יהיה לתועלתו או חס ושלום אדרבה לא לתועלתו.

והנה באמת מדות שבאדם המה בבחינת גשם מרפבים מארבעה ליחות, אדמה

העוברים בְּדַמְיוֹנוֹ חֵס וְשְׁלוֹם, וְלִזְוֹה צוֹתָה תוֹרָה
הַקְדוּשָׁה וְלֹא תִתְדוּרוּ וְגו', רַק וְרֵאיוֹתֵם וּזְכַרְתֶּם
אֵת כָּל מִצְוֹת ה'.

מה שאין בן הַפֶּר אַחֲרֵי מַחְשַׁבַת חוּץ חֵס
וְשְׁלוֹם לְתַאֲוֹת גְּשָׁמִיּוֹת, הַגֵּם אִם לֹא
יַעֲבֹר, מִזֶּהֶם נִפְשׁוּ וְשִׁכְלוּ מִעֲנִינֵים הַתַּאֲוֹת

פְּרֻשַׁת שְׁלַח

מִקְרַעֲמֵיטֵץ ו'ל, מִשָּׁל לְאָדָם אֶחָד שֶׁלֹּא יֵצֵחַ
לְשׁוֹם עֶסֶק בְּמִשְׁאָ וּמִסָּן, וְאִשְׁתּוֹ רְגִזָּה עָלָיו
בַּתְּמִידוֹת שְׁיַעֲסִקוּ בְּשׁוֹם דְּבָר, וְהוּא הִיָּה בְּטֵלָן
וְלֹא הִצְלִיחַ בְּשׁוֹם דְּבָר, רַק כִּלָּה מְמוֹנֹו בְּאֲכִילָה
וְשִׁתְּיָה בְּלִמֵּי הַתַּעֲסָקוֹת בְּדַרְךָ אַרְץ.

פַּעַם אַחַת גָּמַר בְּדַעְתּוֹ דְּשָׁמַע בְּהַרֵּי חֲשָׁף
מִצְוִיִּים אֲבָנִים טוֹבִים וּמְרַגְלִיּוֹת פְּאֲבָנִים,
וְסִבֵּן עֲצָמוֹ בְּסַפְנַת הַדְּרָכִים שֶׁהִגִּיעַ שָׁמָּה וַיִּקְבֹּץ
שָׁם אֲבָנִים טוֹבוֹת. וְהִנֵּה הֵלֶךְ וְהִצְלִיחַ לְבֹא
שָׁמָּה, וְכִינֵן שָׂבָא לְשָׁם וְהִנֵּה תְּמִיד חֲשָׁף וּבִקֵּשׁ
לְמַכֵּר לוֹ גֵר אֶחָד לְהַאֲוִיר לוֹ וְהִצְרִיף לְתַת בְּעַד
הַגֵּר עֲשָׂרָה דִּנָּרֵי זָהָב, וְתַמָּה הִלֵּא בְּמִקְוָמֵנוּ
מִצְוֵי לְקַנּוֹת גֵּר אֶחָד בְּעַד פְּרוּטָה, וְהַשִּׁיבּוֹ לוֹ
שָׂאִין לָהֶם חֵלֶב הַרְבֵּה. וְאַחֲרַי כִּף שָׂאֵל לְמַכֵּר
לוֹ אֲבָנִים טוֹבוֹת וּמְרַגְלִיּוֹת, וְהִבִּיאֻו לוֹ קֶפֶה
אַחַת מְלֵאָה בְּאֲבָנִים טוֹבוֹת בְּאִיזָה פְּרוּטוֹת.

וְהִנֵּה חָשַׁב בְּדַעְתּוֹ קַל וְחָמָר, אִם אֲבָנִים
טוֹבוֹת שֶׁהֵם בְּמִקּוֹם זֶה בְּזוֹל אֶפְלוּ
הִכִּי חֲשׁוֹבִים הֵם אֲצֻלְנוּ, חֵלֶב שָׁגַם כָּאֵן הוּא
בִּיקָר וְחֲשִׁיבוֹת קַל וְחָמָר שִׁיָּהָא עֲכָשׁוּ חֲשׁוֹב
בְּעִירְנוּ, שְׁעַל כְּרִחֶף הַגְּדֵל הַשְּׁעַר מְאֹז וְעַד
עִתָּה. וְנִטַּל כָּל הַמָּמוֹן מִהַ שְׁנִטַּל מִבֵּיתוֹ וְלִקַּח
בּוֹ חֵלֶב בִּיקָר וְשִׁכַר עֲגָלוֹת לְהִבִּיאַ לְבֵיתוֹ,
וְהוּא הֵלֶךְ לְפָנֵיהֶם אִיזָה יָמִים וּבָא לְבֵיתוֹ
לְשְׁלוֹם וְשָׂאֵלָה אִשְׁתּוֹ הִכֵּן הֵם הָאֲבָנִים אֲשֶׁר
לְקַחְתָּ שָׁם וְהַשִּׁיב שְׁתַּסְחֹרְתָה שְׁקִנְיָה שָׁם נִשְׂאָר
עִם הַעֲגָלוֹת וְכִבּוֹאוּ לְאַחַר אִיזָה זְמַן.

וְאִמְרָה לוֹ אִשְׁתּוֹ, שׁוּטָה שְׁבִשְׁטוּתִים, הִלֵּא
צָרוּר אֶחָד שֶׁל אֲבָנִים טוֹבוֹת הִיָּה
לָךְ לְהִבִּיאַ עִמָּךְ בְּיַד וְהִנֵּה לָנוּ עֲשִׁירוֹת רַב,

שְׁלַח לָךְ אֲנָשִׁים (שְׁלַח לָךְ - לְדַעְתָּךְ, אֲנִי אֵינִי מִצְוָה
לָךְ, אִם תִּרְצֶה שְׁלַח, רִש"י) (ג' ב')

מִשְׁמַחֵי לֵב

בְּשֵׁם רַבֵּי שְׁלוֹם מְבַעֲלָא זִיע"א

מִשָּׁה רַבְנֵי לֹא שְׁלַח אֶת הַמְּרַגְלִים בְּצוּוֹי כְּרִי
שְׁתַּהֲיָה לָהֶם בַּחִירָה

שְׁמַעְתִּי מְאֲנָשִׁים אֹמְרִים בְּשֵׁם הַקְדוּשׁ מוֹרְנוּ
הַרְבַּ שְׁלוֹם מְבַעֲלָא ו'ל: בְּרִש"י אֵימָא
אֲנִי אֵינִי מִצְוָה לָךְ, אִם תִּרְצֶה שְׁלַח. הַקִּשָּׁה הִלֵּא כְּפֹל
לְשׁוֹן, הִיָּה דִי אֵינִי מִצְוָה. וְעוֹד מַה זֶה אִם תִּרְצֶה.
אֶךְ הַפְּרוּשׁ הוּא כֵן, שֶׁגְּלוּי לְפָנֵי הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ
הוּא שְׂאֵם מִשָּׁה רַבְנֵי עָלָיו הַשְׁלוֹם הִיָּה
אוֹמֵר לָהֶם שִׁיִּלְכוּ בְּרִשְׁוֹתוֹ, הִיָּה נוֹתֵן לָהֶם כַּח
הַקְדוּשָׁה שֶׁלֹּא יִדְבְּרוּ חֵס וְשְׁלוֹם שׁוֹם רַע רַק
טוֹב, וְלֹא יִהְיֶה לָהֶם שׁוֹם בַּחִירָה.

לְכֹן אָמַר לוֹ בְּלִשׁוֹן זֶה אֲנִי אֵינִי מִצְוָה, שֶׁלֹּא
תִּשְׁלַחֶם בְּלִשׁוֹן 'אֲנִי מִשָּׁה שׁוֹלַח אֶתְכֶם,
רַק אִם תִּרְצֶה שְׁלַח, רְצֵה לִזְמַר בְּהַבְחִירָה תִּשְׁלַחוּ
אוֹתָם, בְּתַבּוֹת אִם תִּרְצֶ"ה, יִלָּךְ כָּל אֶחָד בְּבַחִירָתוֹ:

**שְׁלַח לָךְ אֲנָשִׁים וַיִּתְרוּ אֶת אַרְצָן כִּנְעַן אֲשֶׁר אֲנִי
נָתַן לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל** (ג' ב')

עֲרוּגַת הַבָּשִׂים

רַבֵּי מִשָּׁה מַחוּסֵט זִיע"א

מִשָּׁל נִשְׁגַּב עַל שְׁלִיחַת נִשְׁמַת הָאָדָם לְעוֹלָם
הִנֵּה עַל מִנַּת לְשׁוֹב עִם מִצְוֹת וּמַעֲשִׂים טוֹבִים
וְלֹא עִם קִינֵי גוֹף

נִרְאָה בַּס"ד עַל פִּי מִשָּׁל שְׁמוּבָא בְּלִקְוִטֵי
חֲתָם סוֹפֵר עַל הַתּוֹרָה בְּשֵׁם הַמַּגִּיד

ויש לפרש בזה מאמר רז"ל (פסחים ג.) אשרי מי שפא לכאן ותלמודו בידו, דאפלו במצות ומעשים טובים אם אינם בדרך חילו ורחימו לא פרחין לעלא, והוא בחינת 'חכמת סופרים תסרח'.

באור הפסוק על דרך משל הנ"ל

ובזה נבא אל המקוץ בס"ד. הנה כבר מבאר בזהר הקדוש בפרשה זו יש רמיה דחכמתא לקחת ממנו מוסר השכל לעבודת הקדש, עין בדרות קדשו מלהבות אש שדורש כל הפרשה על דרך זה.

והנה העולם הזה הוא בדמיון הנ"ל - הארץ אשר הנשמה נשלחה לכאן להתעסק בסחורה, וצריך להתבונן מאד ולהשפיל איזה סחורה אשר יעסק בה, ולברר מקדם מה היא הסחורה אשר יוכל לקח עמו בשובו למקום שיצא משם למען לא יצע לריק ביהתעסקו בסחורה שאין לה שום חשיבות בעולם העליון, ולא עוד אלא שאי אפשר להגיעהו לשם שתסרח מיד עד בואה שמה.

והנה כנען הוא תגר, כדמתרגמינן 'בת איש כנעני תגרא', וכתוב 'כנען בידו מאזני מרמה' (הושע יב ח), והינו דמזהיר רחמנא ויתרו את ארץ כנען - שיחקרו וידרשו הרק היטב עניני העולם הזה שהיא בחינת ארץ כנען - לעסק בסחורות אשר אני נוהג לכני ישראל.

ורמז להם הפתוב בכאן ענין זה, מאחר שארץ ישראל הוא ארץ מלאה כל טוב, שיצטוו שלא יבלו הזמן ברכובי המעוננים ובלקחת חלב ודם לעשות פימה עלי כסל, אלא יתבוננו שהוא כארץ התגרים ויסחרו אותה שיהיה בחינת 'טוב סחרה מסחר כסף ומחרוץ תבואתה' (משלי ג יד), ואתי שפיר כסיעתא דשמיא:

ושוטה זה לא נוטל עמו כלום רק החלב שקנה שם, ובעוד שהיה החלב על הדרך נחלקלקל והיה כל יגיעו לריק, ולא היה לו מדרך זה רק טרח רב והפסד ממוץ שנטל עמו מביתו.

באור הנמשל

והנמשל הוא, הנשמה עליונה שהוא למעלה מכל המלאכים ולא תוכל לעשות שום שליחות למעלה ממלאכים, ועל ידי זה הוא נהנה מנהמא דכסופא, לכן היא נשתלחה להרי חשף הוא עולם הזה שמצויים בו אבנים טובות לרב באבנים, דהינו שבאפשר לסגל מצות ומעשים טובים מתרנג מצות מה שלא שכיח למעלה ממלאכים רק בעולם הזה, וצריך לנר, דהינו הכנות מזון ומלבושים ודירה ובית ושאר צרכי עולם הזה מה שלא הצריך למעלה. **והנה** החכם אינו נוטל רק אבנים טובות ומרגליות, הינו מצות ומעשים טובים, ואינו משגיח על השאר צרכים, ושוטה אומר, אם עשיות המצות שהיא בעולם הזה בדרך זול חשוב למעלה, צרכי עולם הזה שגם בעולם הזה הוא חשוב מכל שכן שהוא חשוב למעלה דלא שכיח שם כלל מעניני עולם הזה, ועוסק על ידי זה תמיד בענינים גשמיים באכילה ושתייה ותאוות, ועל ידי זה הוא קונה חלב ודם בכסלו. **וכיין** שחזור למעלה אז הגוף לקצר יוכל ונשמה שבה ריקם בלי הלנית המצות, וכיון שפא למעלה פוגעים בו מלאכי מעלה היכן הסחורה, ואמרת שיש לה החלב שקנתה בעולם הזה, ובאמת היא בושה גדולה, החלב והגוף הלא יסריח בקבר, ולא היה לה להביא עמה רק צרור של מצות ומעשים טובים בלבד, דהמה באים עמה מיד פי הם רוחניים.

והינו דכתיב 'בנפשו יביא לחמו' (תפילת ימים נוראים), הינו שהנשמה צריכה להביא עמה ביחד הלחם שקנתה בעולם הזה, ולא לקנות קנינים קניני הגוף שלא בא עמה רק לאחר זמן ובתוך כך הוא נסרח, עד פאן דברי פי חכם חן.

כל נשיא בהם, לרמוז דהמתדבקים בשכינה בעינין שיהיו בעלי תורה, והזוכה לתורה נקרא מלך ושר ונשיא, כמו שנאמר (משלי ה טו) 'בי מלכים ימלכו וגו', וקמו שנאמר (שם ל לב) 'אם נבלתם בהתנשא'. וזהו שאמר כאן כל נשיא בהם, דהינו שהוא נשיא בדברי תורה, אלה הם הראויים להתדבק בשכינה:

ואלה שמותם למטה ראובן שמוע בן זכור, למטה שמעון שפט בן חורי, למטה יהודה כלב בן יפנה, למטה יששכר יגאל בן יוסף (ג ד טז)

פתוחי חותם

רבי יעקב אביחצירא זיע"א

הדבק בשכינה צריך שיהיו אבריו מתקנים: ישמר עיניו

ואלה שמותם למטה ראובן שמוע בן זכור. עכשו בא לרמוז שכל אבריהם מתקנים כראוי, דזהו העקר הגדול, דאין השכינה שורה במקום פגום. לפיכך קאמר, בוא וראה מה מעשיהם של הצדיקים הראויים להתדבק בשכינה, שהם מתקנים אבריהם כראוי.

וזהו ואלה שמותם למטה ראובן, זה רומז לעינים כמשמעו לשון ראיה, ודהינו זה הצדיק שומר עיניו ואינו מביט בשום דבר רע, רק מקים מה שכתוב בפרשת ציצית (להלן טו טז) 'וראייתם אתו וזכרתם את כל מצות ה' [ונעשייתם אתם] ולא תתורו אחריו לבבכם ואחרי עיניכם', דהמביט בציצית וזכר מצות ה' בזה לא יבוא לידי ראיה רעה. וזהו שאמר, זה הצדיק שומר עיניו בשביל ששומע לדבר ה' שאמר 'וראייתם אתו וזכרתם את כל מצות ה'', וזהו בן זכור, דהינו זכר תמיד לזה הדבר ואינו פוגם עיניו:

ישמר אזניו

למטה שמעון שפט בן חורי. שמעון הוא פנגד האזנים שבהם תלוייה השמיעה, דהינו

שלח לך אנשים ויתרו את ארץ כנען אשר אני נתן לבני ישראל איש אחר איש אחר למטה אבותיו תשלחו כל נשיא בהם (ג ב)

פתוחי חותם

רבי יעקב אביחצירא זיע"א

הרוצה להתדבק בשכינה צריך להשמר בקיום המצוות ולקדש אבריו

או יאמר בצרוף כל הפסוקים שאחר זה. אפשר דבא לרמוז התדבקות האדם עם השכינה, דהרצוה להתדבק בשכינה להיות משושביני דמטרוניתא, צריך לתקן עצמו יותר שלא יהיה בו שום פגם, ויהיה נהיר שלא לעבר על שום לאו מלא תעשה ולקיים כל מצוה שתבוא לידו ממצות עשה, ובפרט שיהיו אבריו מתקנים כראוי.

כי זה העקר הגדול, דאין השכינה שורה במקום פגום, ואם אין אבריו מתקנים כראוי שוא שקד שומר, לכן צריך שיתקן אבריו כראוי, ויעשה כל תקון השכינה. והנה כל ההשגה שמשגיגים הצדיקים, הכל מפת משה רבנו עליו השלום שמתנוצץ בהם, כמו שאמר רבותינו וזכרונם לברכה (לקח טוב שמות יח א) שקול משה פנגד כל ישראל:

הדבקות בשכינה מכחו של משה

וזהו פגת הפסוקים, ה' אמר למשה שלח לך אנשים, דהינו מכתף ושתלחו האנשים, ויתרו את ארץ כנען, היא השכינה, אשר אני נתן לבני ישראל, כי בני ישראל האמתיים הם המתדבקים בה. וזהו איש אחר, דהינו המיוחד בעם במעשיו הטובים הוא הראוי להתדבק בה. למטה אבותיו תשלחו, הוא האוחז במעשי אבותיו הטובים שהם אבות העולם. ומה שאמר תשלחו לשון רבים, כמו שכתבנו בסמוך, דרומז על כל כחות משה רבנו עליו השלום שהם נפש רוח נשמה תיה יחידה, שמתחם משתלחת הקדשה לישראל.

פרשת שלח

בענין עסק התורה שהוא עוסק בה לשמה עד שראוי להביא גאלה לעולם:

למטה נפתלי נחבי בן נפסי (יג יד)

פתוחי חותם

רבי יעקב אביחצירא זי"ע א

רמז שרגלי האדם יוליכוהו רק לבתי כנסיות וכותי מדרשות

למטה נפתלי נחבי בן נפסי פאן בא לרמז על הרגלים, שיהיה אדם יושב בקביעות ללמד תורה ולתפלה, דעקר עבודת ה' היא הישיבה לעבודתו יתברך, כמו שנאמר (תהלים פד ה) 'אשרי יושבי ביתך', ולא יהיה נע ונד בארץ. וכמו שאמר רבותינו זכרונם לברכה (ויקרא רבה לה א) על פסוק (תהלים קט נט) 'חשבותי דרכי ואשיבה רגלי [אל עדתיך]', אמר דוד, בכל יום הייתי מחשב אלך למקום פלוני, והיו רגלי משיבות אותי לבתי כנסיות ולבתי מדרשות.

ועוד אמרו רבותינו זכרונם לברכה (ברכות יג:), אין התורה מתקיימת אלא במי ששמית עצמו עליה, שנאמר (להלן יט יד) זאת התורה אדם כי ימות באהל', דהינו ישב באהל ויחשב עצמו כמת, וקנה מתקיימת בו התורה. וזה הצדיק קף עושה.

וזהו שאמר למטה נפתלי, הם הרגלים, והוא המלוי של 'שתי רגלים' כזה: 'שין תי"ו יוד רי"ש גימל ל"מ"ד יוד מ"ם', המלוי גימטריא נפתלי. נחבי בן נפסי, דהינו נחבא תמיד לעבודתו יתברך, אין יוצא ואין בא. נפסי לשון 'פסו גודרי גדר', דהינו עושה עצמו כאלו נאסף מן העולם, דכזה מתקיימת בו התורה:

ויקרא משה להושע בן נון והושע (יג טז)

זה הצדיק תקן אנניו כראוי, לדברי ה' מטה אנניו לשמע, ולדברים בטלים וכיוצא עושה עצמו כחרש לא ישמע ואוטם אנניו משמע רע. והנה מצינו כל מצות התורה תלויים כי אם בשמיעה, 'שמע ישראל' (דברים ו ד), 'אם שמע תשמעו' (שם יא יג), 'ואם לא תשמעו' (ויקרא כו יד), כל דיני התורה תלויים בשמיעת האזן, וזהו שפט בן חורי, דהינו כל דיני התורה הנקראת 'חרות' בשמיעה תלויים, וזה הצדיק קים זה הדבר ותקן אנניו:

ישמר פיו מדבורים אסורים

למטה יהודה כלב בן יפנה פאן בא לרמז על הפה, דיהודה לשון הודאה, וההודאה היא בפה. ובא לרמז פאן, דהצדיק הנה שומר פיו עם בני אדם, הן שלו צדק ולא שלו צדק, משאו ומתנו באמונה, אינו דובר שקרים ואינו מתלוצץ, וזהו שאמר למטה יהודה, הינו הפה שבו תלוינה ההודאה, כלב בן יפנה, כלב ראשי תבות פ'חש ל'יצנות ב'דאות, דהינו, זה הצדיק, הפחש והליצנות והבדאות, יפנה, דהינו מפנה ומרחיק:

תמיד יעסק בפיו בתורה ויוסיף בלמודו

למטה יששכר יגאל בן יוסף גם זה בא לרמז על השפתים, וזה בא לרמז על עסק השפתים בתורה. ונדוע דהעוסק בתורה צריך להוסיף מדי יום ביומו, וקמאמר התנא (אבות פ"א מ"ג) ודלא מוסיף יסף. ועוד צריך העוסק בתורה לומר דבר בשם אומר, שהאומר דבר בשם אומר מביא גאלה לעולם. (שם פ"ו מ"ו).

וזהו למטה יששכר, 'יששכר גימטריא שפתים', ויששכר נמי תמיד הנה עוסק בשפתיו בתורה, ובא לרמז דזה הצדיק עוסק תמיד בשפתיו בתורה, ובכל יום מוסיף, ועוד אומר דבר בשם אומר שפנה מביא גאלה לעולם, וזהו יגאל בן יוסף, ואף על גב דכבר רמזנו הפה ב'למטה יהודה' (לעיל פסוק ו), שם רמזנו בעניני העולם שהוא שומר פיו ולשונו, והכא

דברי יואל

רבי יואל מסאטמר זי"ע א'

החלוק בין שיטתו של כלב ושיטתו של יהושע והטעם מדוע רק על יהושע הצדק משה להתפלל

באפן אחר יבאר התרגום יונתן ויכדי חמא משה ענונתוה קרא משה להושע בר נון יהושע, דהנה הרב חיד"א ז"ל הביא בשם רבנו אפרים, דלפיכך הצדק משה רבנו עליו השלום להתפלל על יהושע שינצל מן המרגלים שהיה נרא עליו שיהרגוהו, ולכאורה מדוע היה מתירא על יהושע ולא על כלב שאף הוא עמל בנגדם.

אכן הנה יהושע וכלב לא היו בשיטה אחת, דיהושע התיצב בגלוי כנגד המרגלים, מה שאין כן כלב שהיה אחד בפנה ואחד בלב, וכמו שדרשו ז"ל במאמר הכתוב 'ועבדי כלב עקב רוח אחרת היתה אתו' שהיה מתרצה לפני המרגלים כאלו הוא עממם בעצה אחת ובלבו היה מתנגד להם.

והנה שיטתו של כלב להראות כאלו הוא בעצה אחת עממם היא מסכנת מאד, כי גדול החשש פן ילמדו מדרכיהם, ואפלו אם הפונה היא לטובה, דמכל מקום עלול לצאת מכף מכשול, ואין הדבר מתר אלא לאיש שהוא בבחינה גדולה מאד, ויודע בנפשו שיוכל להשמר מהם, וכעין מה דאיתא בגמרא (חגיגה טו:) אם הרב דומה למלאך ה' צבאות תורה יבקשו מפיהו ואם לאו אל יבקשו, ופריך ורבי מאיר היכי גמיר תורה מאחר וכו', ומחלק הא בגדול הא בקטן, דאדם גדול שידע בעצמו שלא יכשל רשאי ללמד מרב שאינו הגון.

אך הרמב"ם ז"ל (בפ"ד מהלכות תלמוד תורה) פסק שאין ללמד תורה מהרב אלא אם הוא כמלאך ה', ולא חלק בין קטן לגדול. וכתב האור החיים הקדוש בפרשת ראה דסבירא לה להרמב"ם ז"ל דבזמן הנה אין דעת שלמה שתקרא גדול להתיר לו ללמד מחכם רשע,

דדוקא רבי מאיר שהיה שלם בדעת ובידיעה הוא שהתר לו הדבר, שאין לחוש שילמד ממנו רשעו וכו', יעין שם.

על כל פנים מבאר מזה כי שיטה זו של למוד ושיכות עם שאינם מהגנים אף אם פונתו לטובה סכנה גדולה יש בדבר, ולא התרה כי אם לכני אדם שמבטחים הם שלא ילמדו מרשעם. ולפיכך מפיון שהיה יהושע גבר ענותן לא היה באפשרי שיעשה אף הוא כמעשהו של כלב, להיות אחד בפנה ואחד בלב, כי מגדל ענותנותו לא החזיק את עצמו לאדם גדול שמבטח לו שלא ילמד מהם.

והשתא מוכן היטב טעם שהצדק משה רבנו עליו השלום להתפלל על יהושע ודוקא, דלפי שידע את ענותנותו היתרה היה חושש שיאמר שיטתו בגלוי, ולא יחזיק את עצמו לאדם גדול שמתר לו להראות עצמו כאלו הוא עם רשעים בדעה אחת אף אם פונתו לטובה, דאיהו ידע בנפשה שלא בא לידי מדה זו, ולפיכך היה מתירא שמה יהרגוהו כשיגלה דעתו ויביע שיטתו בגלוי, מה שאין כן כלב ידע בו דדין גברא רבה יש לו, ויוכל להראות פנים כאלו הוא עממם, ויעשה כל טעמיה להפר מזממם, וכנה מבארים דברי התרגום יונתן, והבן:

ויאמר אלהם עלו זה בנגב וראיתם את ההר (יג יז)

זאת זפורן

רבי יעקב יצחק מלונגלין זי"ע א'

יגמר בדעתו לעבד את השם אפלו בחסר כל, ויזכה לכל טוב, וכל שמתעלה הוא על ידי השם יתברך

על זה בנגב כו'. פרוש כי האדם צריך לגמור בדעתו שיעבד השם יתברך גם אם יעדר מכל דבר. וזה נקרא השם יתברך, כמו שגאמר ז"ל אל"י (שמות טו ב), 'הנה זה אללנינו' (ישעיה כה ט).

פרשת שלח

היצר הרע ועמדו בפנסיונות כלם, רק להם נדמה יצר הרע כהר, ואלו הרשעים שיצר הרע נצח אותם נדמה בעיניהם כחוט השערה, הינו שיפקחו עיניהם לראות איך הכריעתם תאנה שפלה ומאוסה שאין פדאי בשבילה כלום, שאפלו בפני פתוי קל זה כחוט השערה לא יכלו לעמד:

מחשבת נחום

רבי יוסף מקוידניוב זיע"א

עגוה בעבודת הבורא

החזק הוא הרפה המעט הוא אם רב. נראה לבאר שרומז בזה לכל אדם ובכל זמן, שאם מחזיק האדם בדעתו שהוא חזק בעבודת השם ותברך, הרי זה סימן שהוא רפה בעבודה. המעט הוא, אם מחזיק בדעתו כי מעט מעט עבד את השם ותברך, הרי זה סימן - אם רב, שעשה הרבה, וכמאמר הזוהר הקדוש - מאן דאיהו זעיר איהו רב.

התחזקות על ידי עגוה

והתחזקתם (יג ט). אמר בשם אביו זצ"ל, שהטעם פאן הוא פשטא קטן, וכן לרמז במה יוכל להתחזק בעבודת השם ותברך, בפשטא קטן, שיהיה בעיניו פשוט וקטן, ודברי פי חכם חזן:

ויבאו עד נחל אשכל ויכרתו משם זמורה ואשכול ענבים אחד וישאחו כמוט בשנים ומן הרמנים ומן התאנים (יג כג)

דברות חיים

רבי אברהם משה מאקספטיא זיע"א

המרגלים תקנו את חטא האדמה שלא הוציאה עץ שטעמו כטעם הפרי, והזמורה שבינים נעשתה כמו הפרי אך באו לגאונה וחזר העץ לקלוקלו

יש להתבונן במעלתם של מרגלים אלו, שפפי שהעיד עליהם הפתוב כלם אנשים ראשי

זזה אומר: עלו זה בנגב, לשון ארץ הנגב נתתני' (יהושע טו ט), לשון נגוב מכל טוב. ומשיך מזה ועליהם את ההר, פרוש מלוי עם כל טוב, כמו שגאמר 'ההר הטוב הזה' (דברים ג כה), גם פתיב 'ארץ הרים וגבעות' (ראה דברים יא יא).

ומה שלא פתיב עלו 'לזה', כי באמת עולים אל השם ותברך עם השם ותברך, כי הוא המעלה והוא מלא כל הארץ. וניחא מה שקדם פתיב 'עלו' ואחר כך 'ועליהם', כי זה ומשיך ממילא פנ"ל, וכשתעלו ותהיו בדבקות הבורא ברוך הוא:

וראתם את הארץ מה הוא ואת העם הישב עליה החזק הוא הרפה המעט הוא אם רב (יג יח)

דברי שמואל

רבי שמואל מסלונים זיע"א

אפלו בשעה שאינו יכול לפתח פיו בתורה ותפלה יהיה חזק בעצמו כעמוד ברזל, ואפלו בשעה שמתעלה וכניע את עצמו

ואת העם הישב עליה החזק הוא הרפה המעט הוא אם רב. צריך להבין פשר אריכות הדברים שאינו מסתפק בשאלת 'החזק הוא' וצריך להוסיף 'הרפה', גם שנוי הסדר בשאלה תננא 'המעט הוא אם רב', דמקדם הקדים 'החזק' ל'רפה' וכאן להפך.

יש לבאר על דרך העבודה, החזק הוא הרפה, שצריך להיות חזק כעמודא דפרזלא אפלו בעת שאינו יכול לפתח פה בתורה ותפלה והרפיון שורר אצלו בכל. המעט הוא אם רב, צריך להמעיט את עצמו ולהיות שפל רוח אפלו בעת אור לו והוא מתעלה, פתינת ריב'.

ועליהם את ההר, פרוש תוכו להיות מצדיקים שאמרו חז"ל (סוכה נב). שלעתיד לבוא יצר הרע נדמה להם כהר גבוה, אבל לרשעים נדמה כחוט השערה. רק הצדיקים שגנזו את

אך הנה השם יתברך הכטיח להביאם לארץ זבת חלב ודבש ולתן להם טובות גשמיות, אבל המה היו צדיקים גדולים ולא היו רוצים בטובות הגשמיות, ורק מטרת חפצם לישב במדבר, ולא נתנה תורה רק לאוכלי המן, ומה להם לעסק בצרכי עולם הזה בעבודת האדמה, כי על ידי זה יוכל להיות וישמן וישורון ויבצע ולנטות מדרכי התורה, ועל כן מאסו בארץ ישראל.

אבל יהושע וכלב אמרו טובה הארץ מאד מאד, הינו הגם שבפשות נשפע בשם פרנסה ועשירות רב, כי מאד זה המון כמו שדרשו ו"ל (ברכות נד.) על וכל מאדך - בכל ממוןך, ועם כל זה אם חפץ בנו ה' והביא אתנו אל הארץ הזאת בדברים גשמיים ונתנה לנו הארץ אשר הוא זבת חלב ודבש, רומז על דברים רוחניים, כי זב"ת ח"ל"ב ודב"ש עולה פת"ר חקמ"ה בינ"ה, בחינת המחין, הינו שנוכל על ידי השפעת הטובות הגשמיות לבוא להשגת אלקות ולמוד התורה. אך בה' אל תמרדו הינו שלא תבעטו בהקדוש ברוך הוא על ידי רבוי עשירות ופרנסה:

והיה לכם לציצית וראיתם אתו (טו לט)

טאריית מנחם

רבי מנחם מנדל מווישניא זיע"א

טעם לכדיקת הציצית אחר קדוש לבנה

להבין הטעם שבודקין הציצית אחר קדוש לבנה, יש לומר בדרך זה, דהנה אנו פסקינן לילה לאו זמן יציאת, וכרבי שמעון במסכת מנחות דף מ"ג עמוד א', וטעמא מדכתיב וראיתם אתו ולילה לאו זמן ראיה כי החשף מכסה ארץ.

והנה לעתיד לבוא יהיה אור הלבנה פאור החמה (ישעיה ל כו), ועל זה אנו מתפללים בשעת קדוש הלבנה למלאת פגימת הלבנה

בני ישראל המה' (יג א), ופרש רש"י באותה פעה כשרים היו. ואם כן היתה מעלתם גדולה, ומדוע ירדו מדברתם זו.

ויש לבאר זאת על פי המוכח ברש"י על הפסוק ויאמר אלקים תדשא הארץ דשא עשב מזריע זרע עץ פרי וגו' (בראשית א יא), שיהיה טעם העץ כטעם הפרי, והיא לא עשתה כן, אלא ותוצא הארץ וגו' ועץ עושה פרי, ולא העץ פרי וכו'. ואיתא בספרים הקדושים דהמרגלים בקשו לממן חטא זה, ולעשות טעם העץ וטעם הפרי לאחדים בידם.

וזוהו מה שאמר הכתוב ויכרתו משם זמורה ואשכול ענבים אחר, דהינו שעשו תקון הלזה, והזמורה שהיא העץ ואשכול הענבים שהיא הפרי, נעשו לאחד. אולם בפעלה זו נוסקה בהם התנשאות על שזכו למה שלא זכו דורות הקודמים להם, וישארו - נהנשאו בלבכם, כמוט, התמוטטה רגלם. בשנים, שוב נפרדו טעם העץ וטעם הפרי להיות לשנים. ומן הרמנים ומן התאנים, דהינו כמו שטעם הרמנים וטעם התאנים אינם שרים, כן טעם העץ וטעם הפרי שונים:

ויאמרו אל כל עדת בני ישראל לאמר הארץ אשר עברנו בה לתור אתה טובה הארץ מאד מאד (יד ט)

עטרת ישועה

רבי יהושע מדז' יקוב זיע"א

המרגלים חששו להכנס לארץ ישראל מפני שיצטרכו לעסק בגשמיות ושמא יסורו מדרכי התורה חלילה. אך רצון השם יתברך שהאדם יעסק בגשמיות כאפו הראוי

הארץ אשר עברנו בה לתור אתה טובה הארץ מאד מאד אם חפץ בנו ה' והביא אתנו אל הארץ הזאת כו'. הנה ידוע קושיות המפרשים הלא המרגלים היו צדיקים וחקמים, איך הוציאו דבה ומאסו ארץ חמדה.

דָּרָךְ עֲדוּתִיקָה

רבי צבי אלימלך מדינוב זיע"א

המרגלים ששלח יהושע לא היו צדיקים להסתובב ממקום למקום ותכף כביאתם למקום אחד נודע להם כל סתרי הארץ

יֵאמֹר למלך זריחו לאמר הנה אנשים באו הנה

הלילה מבני ישראל לחפר את הארץ (יהושע

ב.ו. רש"י לחפר - לרגל. וקרא למרגל חופר, כי כמו החופר בארץ מתגלה לו עפר הטמון, כן המרגל מבקש ומחפש דברים הטמונים.

וּכְשָׁבֵאתִי לידי זה נראה לי גם כן לתרץ מה דלא קאמר לרגל רק לחפרי.

כי המרגל הולך ממקום למקום בארץ לדעת כל מקום אשר בארץ, ומהיכן תהא נוחה לכבוש, והיכן יציבו מצב ומשחית והחילות והיאף ישיגו מזון ומחיה, והיכן אנשים גבורים, והיכן חלשים, והיכן ערים בצורות וערי הפרזות, לזה נקרא מרגל שהולך ברגליו בכל מקום.

מֵה שאין כן אלו ששלח יהושע, לא הלכו אנה ואנה, רק ממקום אחד יתודע להם הענין המבקש ויתגלה למו מסורי האמות וכי נפל פחד היהודים עליהם. לזה נקראים חופרים שבימקום אחד חופר להתגלות לו דבר הטמון מן העין במקום הזה, ובאותו מקום ובאותו מעמד תגלה לו על ידי מעשה חפירתו. והא דבתחלת השליחות קראם מרגלים. כי בתחלת השליחות הלכו ברגליהם ממקומם ליריחו, והוא נכון לדעת:

שבת קדש • רעוא דרעוין

מאור ושמש

רבי קלונימוס קלמן עפשטיין זיע"א

בזמן סעודה שלישית מתעורר אצל הקב"ה הרצון לרצון לברא את העולם

מֵה שבא בספרי חכמי האמת ובזמר בני היכלא שבסעודה שלישית של שבת הוא

ויהיה אור הלכנה כאור החמה וכאור שבעת ימי בראשית, ואז נוכל לראות הציצית בלילה, וממילא גם בלילה יהיה חבין בציצית, ולזה אנו תופסין אז הציצית, לתראות שאז נהיה חבין בציצית גם בלילה.

והנה הגם שהמצות לא ישתנו ולא יתבטלו לעולם, וכו', מפל מקום יש לומר דאין זה שנוי, כיון דיהיה אור ביום ממילא דין יום יש לו. וכגון זה כתב האור החיים פרשת שמיני (ויקרא יא ט) לענין חזיר, על מה שכתב ברבנו בחיי שם (פסוק ח טו) שהחזיר עתיד להטעה, לא שיהיה בלי גרה ויטעה, כי התורה לא תשתנה, רק שלעתידי לבוא יעלה גרה ועל ידי כן יחזיר להיות מפר, ועל פי זה אתי שפיר ויש למנהגנו מקור מקומו טהור (ראש חודש):

קדשת היהודי

רבי יעקב יצחק מפרטיסקא זיע"א

רמו בתורה לזיירות מהאנה ותאות ממון

וְלֹא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם. פעם אחת נשאל היהודי זצלה"ה, הלא ידוע כמה התמירו חז"ל על אסור הגאות וגם על תאות הממון, ומדוע לא נזכר בתורה אסורן.

והשיב שנרמז בתורה אסורן בפסוק זה. שאחרי אותיות לב [על פי סדר אלפא ביתא]. המה אותיות 'גם', אחר אות ל' מ', אחר אות ב' ג'. וידוע שגם הוא לרבות, רומז על גאות. ואחרי אותיות עין, המה אותיות 'כסף'.

וזהו פרוש ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם. היינו האותיות שאחר אותיות ל"ב, שהמה גם, שרומז על גאות, והאותיות שאחרי האותיות עין שהמה כסף, רומז אסור תאות הממון:

שִׁפְתַּי אֲמַת

רבי יהודה לייב מגור זיע"ע

רעוא דרעוין – בסעודה שלישית מקבל הקב"ה גם אדם שיש לו רצון לבוא לרצון

במנחת שבת היא עת רצון, כמו שאיתא 'דביה רעוא רעוין וליית זעפיין' (ומירווח לשל"ס), דהנה בכל איש ישראל יש רצון אליו ותברך, ומי שאין לו רצון פראוי יש לו רצון לבוא לרצון אמת, וכמו כן בשמים כביכול הקדוש ברוך הוא רוצה בישראל, אף כשאין ראוי חפץ להיות לו רצון עליהם, והוא רעוא דרעוין, והפשוט שמקבל עמה גם זה הרצון שיש בפשוטי בני ישראל לבוא אל הרצון פנ"ל, ולקח 'לית זעפיין', ואבי זקני ז"ל פרוש הפסוק 'לתאנה יבקש נפרד בכל תושיה יתגלע' (משלי י"א), כי בכל איש ישראל יש רצון פנ"ל, ומי שהוא נפרד, מתאנה לבוא אל הרצון, וזהו 'לתאנה יבקש כו'" (לך לך תרל"ה):

רעוא דרעוין – בזמן זה יש לקדוש ברוך הוא רצון שיעוררו בני ישראל עת רצון

ואני תפילתי לך ה' עת רצון קבעוהו במנחת שבת שהיא עת רצון, והאמת כי בני ישראל מעוררין בתפלתם עת רצון, כמו שדרשו חז"ל (ברכות ה.) אימתי עת רצון כשצבור מתפללין, וזהו שאומרים 'ואני תפילתי לך כו' עת רצון' - שהתפלה גורמת הרצון, רק מכל מקום יש עתים שהקדוש ברוך הוא משתוקק לרצון זה שבני ישראל יגרמו רצון, וזהו 'רעוא דרעוין' - שהקדוש ברוך הוא יש לו רצון שיעוררו בני ישראל עת רצון פנ"ל.

בסעודה שלישית יש למסור מודעה על כל השבוע

ובשבת קדש שיש להקדוש ברוך הוא נייחא מהבריאה על ידי בני ישראל שמעידין שפרא עולמו בששה ונח בשביעי, וזהו הרצון נותן חיות לכל השבוע הנאה. ולכן צריך האדם להשתוקק להשם ותברך בסוף יום השבת

רעוא דרעוין, הטעם הוא, כי להבין ענין רעוא דרעוין קצת הוא כביכול, כי כשלאדם נופל במחשבתו לעשות איזה דבר, הגה כבר אמרנו שבכל דבר שמחשב היא בחינת הי"ד ספירות.

כי בתחלתו דרך משל נופל בשכלו לבנות איזה בנין, וכשנפל בשכלו הוא מתבונן איכות הבנין וצורתו ועל איזה דרך הוא אוהב שיהיה הבנין משכלל, גם מתירא שבאם לא יבנה בנין זה או לא יעשה עסק זה יגיע לו הזק פלוני, גם מחשב התפארת שיהיה לו בעשיית דבר זה, וכן פלם הם על דרך זה.

אמנם הגה רצון האדם אין באפשרי לתארו בשם רצון, רק מראשית המחשבה ואילך הוא רוצה בדבר שנופל במחשבתו, אמנם מאין נפל במחשבתו לחשב מחשבה זו ומי שעורר את רצונו דבר זה אין האדם יודע כלל, כי קדם שבא לחשב דבר זה הרי היתה המחשבה אפס ואפס.

אמנם כביכול אצל הבורא ברוך הוא אינו כן, כי הוא מתאר בשם אהיה אשר אהיה, והנה שם אהיה הוא מתבאר שיהיה אחר כך, והוא ענין רצון שרוצה במחשבתו שיהיה דבר זה, ואולם באין סוף ברוך הוא יש רצון המעורר כל הרצונות, ואי אפשר להבין זאת ולתאר כלל בשכל האדם, שאי אפשר לומר כלל שיהיה לו רצון קדם שנפל במחשבתו הדבר שחושב. וזהו אהיה אשר אהיה - שרומז על רצון של רצונות. וזהו 'רעוא דרעוין' - שפרושו רצון הרצונות שמעורר כל הרצונות.

והנה תחלת הבריאה התחילה מתחלת יום א' ואילך, ותחלת יום א' הוא תכף אחר שבת ברגע של יציאת השבת, ומאז ואילך התחילו שבעת ימי המעשה, נמצא שרצון המעורר הרצון לבריאת העולם הוא קדם לכן - טרם שיתחילו ימי המעשה, והוא הסעודה שלישית, ולכן בזמן אותו הסעודה הוא רעוא דרעוין, והבן (רמזי של סעודות):

דברי יחזקאל

רבי יחזקאל משינאוה זיע"א

דברי תוכחה על המתגזרים ממנהג החסידים
לשבת בצוותא בסעודה שלישית כתואנה
שנוהגים רק מה שמפרש בשלחן ערוך

את ה' האמרף היום וגו' וה' האמרף וגו'
(דברים כו יז). פּרש רש"י וזה לשונו:

האמרף והאמרף אין להם עד מוכיח במקרא
וכו', ומצאתי להם עד והוא לשון תפארת,
כמו 'תאמרו כל פעלי און' (תהלים צד ד). עד
כאן לשונו. לכאורה רש"י ו"ל סותר את עצמו,
דבתחלה אמר 'אין להם עד מוכיח במקרא',
ולבסוף אמר 'ומצאתי להם עד'.

יש לומר דרש"י ו"ל מרמז ברוח קדשו,
דהנה יש בני אדם דאינם נוהגים במילי
דחסידותא, ואומרים פי הם אינם מהחסידים,
רק מקימים מה שהוא על פי דין בשלחן
ערוך, ולא הדברים שהם לפני משורת הדין.
כמו למשל בשבת קדש אחר תפלת מנחה,
היראים יושבין בשלש סעודות ומזמרין שירות
ותשבחות באגדה אחת, והם הולכים אז לטיל
בחוצות עם נשותיהם ואומרים שהם מתנהגים
על פי דין, שאין חיוב על פי שלחן ערוך
לומר אז שירות ותשבחות, וגם אין מבאר
בשלחן ערוך שאסור אז לטיל עם אשתו
בחוצות, ואדרבא זהו ענג שבת שלו, ואי
אפשר להביא להם ראיה מן התורה שדבר
הזה ומנהגם אסור על פי הדין.

אמנם באמת נראה תכלית הדבר, סוף מעשה
במחשבה תחלה, פי ההולכים לטיל
בחוצות מתחברים עם אנשים שאינם מהגנים,
פי מי אז מהמטילים בחוצות, על פי רב
אנשים שאינם מהיראים, ועברה גזירת עברה,
שהטויל הזה סופו ותכליתו מביא על פי רב
לדברים לא טובים כפירוש.

אמנם היראים המזמרין אז שירות ותשבחות,
הוא השלחן אשר לפני ה', ונתרבה

- לבקש שלא יהיה נפרד על ידי מעשים של
חול, וכמו מסירת מודעא קדם המעשה (חוקת
ת"ל"ו):

ישיבה בצוותא בסעודה שלישית

משמרת שלום

רבי שלום מבנאהין זיע"א

תלמידי הבעל שם טוב הקפידו מאד על של"ס
באסיפת עם

והנה הבעל שם טוב הקדוש ותלמידיו
ותלמידי תלמידיו הקדושים הנהירו
מאד על סעודה שלישית, ולקבע סעודה זו
דוקא באסיפת עם, ואבותינו הקדושים נ"ע
היו נזהרין מאד בסעודה שלישית אפלו בשבת
ערב יום טוב או שבת שחל בו יום טוב א',
אפילו בערב פסח שחל בשבת - לחלק סעודת
שחרית לשנים וכמו שכתבו האחרונים:

תולדות יעקב יוסף

רבי יעקב יוסף מפולנאה זיע"א

כשיושב סעודה שלישית בצוותא עם חברים
גורם יחודים והשפעת שפע

רמז לשלש סעודות של שבת, ליל שבת הנקרא
סעודת חקל תפוחין קדישין וכו', סעודת
שחרית דשבת ג"ר דאו"א, בסוד חב"ד וכו',
סעודת זעיר אנפין דמנחה סוד תפארת וכו', לךך
נקרא 'שלש סעודות' שאז הם ג' בחינות יחד.

ובזה יובן לוו עלי' (ביצה טו), רצה לומר שיהיה
פגנת האספת אנשים והחבור בסעודה
שלישית שיתחברו וילוו עלי לחד ג' בחינות
הנ"ל שהיא עלי, בסוד אז תתענג עלי ה' (ישעיה נח
יד) והבן. ואז יאני פורע', כי על ידי הזיווג נמשך
השפע להשפיע, מה שאין בן כשיושב בסעודה
זו בפני עצמו אז עשה שבתך חול וכו' (פרשת נח):

התאספות אצל צדיקים בשל"ס

נועם מגדים

רבי אליעזר מסרנגורד זיע"א

בסעודה שלישית בזמן תוספת שבת הוא עקר הזמן שיכול הצדיק להשפיע קדשה

אם כִּסְף תִּלְוָה אֶת עַמִּי אֶת הָעֲנִי עִמָּךְ (שמות כב כד). ירמזו על התחברות שייכול הצדיק לחבר בגוי ישראל בקדשה בתורה בשבת, והעקר בסעודה השלישית, וגם אז, אם קדיים לישב לא יועיל, רק העקר בחשכה בתוספות שבת. ואמר רבתינו ו"ל (שבת לד:) הכסף התחתון כו' כו', הכסף העליון כו' זהו לילה, הכסף – החשיף, עין שם ברש"י. וזהו 'אם כסף' – בזמן שהכסף פלו והוסיף על הקדש, אז 'תלוה את עמי' אל הקדשה (פרשת משפטים):

אמירת דבני תורה על ידי צדיקים בשל"ס

לקוטי הלכות

רבי נתן מברסלב זיע"א

בזמן סעודה שלישית הוא בטול הדינים הגמור ותשובה ולכן עקר אמירת תורה על ידי הצדיקים – שהם בבחינת שבת – הוא בזמן זה

בחינת רעוא דרעוין תכלית בטול הדינים, פי זה חמלת ה' שבמנחה של שבת שסמוך שייסתלק אור יום שבת קדש ויפנסו התחלת ששת ימי המעשה, בחינת תחלת הבריאה, שהיא בחינת תחלת הצמצום של הבריאה שהוא מתעורר בכל שבויע ובכל יום פננר לעיל.

על כן התקון על ידי שמקדם בשבת נתתקנו הצמצומים בתכלית התקון עד שייכולים לקבל אור נורא, וכל הדינים שנגאזין בהצמצומים נתבטלין ונמתקין בשרשן, שעל ידי זה יכולין אחר כך להמשיך הבריאה של ששת ימי המעשה בבחינת תקון.

כבוד שמים והדר הוא לכל חסידיו. נמצא אף שאינו מביאר בתורה התנהגות משני כתות הנ"ל, עם כל זה נכר ומוכן למי שרוצה לידע ולהבין, כי דרך הכת המטילים הנ"ל שלא לרצונו של הבורא יתברך שמו, והדרך מפת הנראים הנ"ל הוא רצון וכבוד שמים ונחת רוח להבורא כל העולמים יתברך שמו.

וזהו יש לרמוז בדרך רש"י ו"ל, 'את ה' האמרף והאמרף אין להם עד מוכיח במקרא' – רצה לומר לשני כתות הנ"ל אי אפשר להוכיח מן המקרא, הנינו מן התורה אין להוכיח מי הוא את ה' האמרף והאמרף יותר מתברו. ומצאתי להם עד והוא לשון תפארת' – פרוש דגש ראיה, דדרך הנראים הוא תפארת לעושיהם וכבוד שמים נתרבה ונתפאר על ידם, כמו תאמרו כל פעלי און' – דאנו רואים דהדרך השני מהאנשים המטילים בחוצות הוא לא טוב, הנצמח מזה שהם כמו פועלי און, וה' יתברך ידריכנו בדרך האמת

(פרשת כי תבוא):

שם משואל

רבי שמואל מסוקטשוב זיע"א

מרכים בשירות ותשבחות כדי לשמר את האהבה שהתעוררה בלב בשבת

עקר הקדשה היא בפנימיותו ותוכו, וכמו שנאמר במשכן תוכו רצוף אהבה, כן הוא בפנימיות ישראל וכו'. ובכן בשבתות ובקמים טובים שמתעוררת האהבה בלב ישראל צריך שמירה ביותר, שיקבע מחשבתו בחזק באהבת ה' שלא ימשך ממנו לאהבה חיצונית, ומה גם שבת עת המנחה סעודה שלישית רעוא דרעוין מנהג ישראל להיות דבקים אז בשירות ותשבחות ביותר (פרשת במדבר תרע"ג):

ולהתקרב לצדיקים שהם בחינת שבת, שעל ידי זה עקר תקוה הצמחונים - שתכלית שלמות תקונם הוא במנחה של שבת כנזכר לעיל, שעל ידי זה עקר התעוררות התשובה וכו"ל. ועל פן באמת נוהגין הצדיקים לומר תורה בשבת יותר, והעקר בסעודה שלישית, הכל לעורר העולם לתשובה, שעקר התעוררות על ידי מנחה של שבת וכו"ל

(הלכות תפלת המנחה ה"ז):

זוה נעשה בכל שבת ושבת על ידי שישראל שומרים את השבת שהיא מתנה טובה שיש לו בבית גנזיו וכו'. כי בודאי היא מתנה גנוזה מאד, כי תקוה הצמחונים הנזכרים לעיל אי אפשר להשיג, כי הוא בחינת אור הגנוז מששת ימי בראשית שמאירין אותו הצדיקים הגנוזים בשבת בלב כל אחד ואחד כפי השתדלותו והתקרבותו אל הצדיקים ואל השבת, לקבל את השבת בכבוד גדול וכו'.

אוצרות גאוני הדורות

אמרי שפר

בני שלמה קלוגר זצ"ל

הסכמת המקום לשלח את המרגלים ממדבר

פארן

הקשה רש"י ז"ל האיה נאמר על פי ה', הלא אדרבא הקב"ה לא הסכים על שליחות מרגלים כלל, ותרוץ, על פי ה" שלא עכב על ידו, והוא דחק פמוכין.

ונראה לי כיון דשליחות מרגלים היה ממקום פארן, והינו משעם כיון דשם היה מעשה מרים, פן יראו שנענשה מרים על שדברה לשון הרע באחיה ויקחו מוסר כדאיתא במדרש וברש"י, ולקח פאן היה צריך לטל עצה מהקדוש ברוך הוא על שני דברים, הן על האנשים מי יהיו השלוחים, והשני על המקום אם המקום ראוי לשלח משם מרגלים.

לכך על גוף השליחות לא הסכים הקב"ה, ונתן הברכה ביד משה אם תרצה שלח, אף על המקום לשלח ממקום פארן על זה הסכים הקב"ה, כיון ששם היה מעשה מרים פן יראו ויקחו מוסר ולא ידברו לשון הרע על הארץ. וזה שאמר הכתוב וישלח אתם משה ממדבר פארן על פי ה', רצה לומר מה ששלח

וישלח אתם משה ממדבר פארן על פי ה' כלם אנשים ראשי בני ישראל המה (יג א)

נחל קדומים

בני חיים יוסף דוד אזולאי זצ"ל - החיד"א

שליחות נשמות השבטים להתגלגל במרגלים

פרש רש"י, 'שלח לך' לדעתך, אני אני מצוה לך, אם תרצה שלח וכו'. 'על פי ה'', ברשותו, שלא עכב על ידו.

ואפשר למתק יותר על פי ה" במה שכתב רבנו האר"י ז"ל דנשמות השבטים נתעברו במרגלים, והשתא עקר השליחות לא נצטוה מפי ה', רק כשנמלך משה רבנו ע"ה במקום, לפי שאמרו נשלחה אנשים לפנינו, ואמר לו אני אני מצוה אם תרצה שלח, ומשה רבנו ע"ה ברר המרגלים, אז ה' גזר שיתעברו נשמות השבטים בהם.

ונמצא דתרתיה איתנהו, משה שלח המרגלים, והקב"ה שלח השבטים שיתעברו בהם, וזה שאמר וישלח אתם משה - למרגלים ממדבר פארן. על פי ה' כלם אנשים ראשי בני ישראל המה - דקאי על השבטים וכמו שכתבתי בסמוך.

ההר, הינו שהקב"ה אומר אליהם, עלו להקב"ה הנקרא זה כמו שנאמר בפרשת בשלח 'זה קלי ואננהו', אף על פי שהנכם נמצאים בנגב, דהינו בגוף יבש אין כל, וינה האפן תעלו את ההר, הינו שסופכם לבוא למדרגה רמה על במתי הגדולה ולקיים את התורה מעשר.

אותם משה ממקום פארן זה היה על פי ה', על זה הספיק הקב"ה, אכל על גוף השליחות ועל האנשים לא הספיק.

כלם אנשים ראשי בני ישראל המה (יג א)

פני אריה

רבי אריה ליבוש הורוויץ זצ"ל

נתעכבו ישראל במדבר ארבעים שנה פחות חצי חדש לפי ששעה אחת היו המרגלים כשרים

פרש רש"י 'כל אנשים שבמקרא לשון חשיבות, ואותה שעה כשרים היו. ושמעתי בשם אא"ז הגאון מה"ר יצחק זצ"ל מהאמבורג דבר נפלא בזה, כי הלא יום לשנה נחשב להם, ובצעד יום אחד שהלכו לרגל נתעכבו במדבר שנה, נמצא צעד שעה אחת נתעכבו במדבר חצי חדש. ועל פן קשה לרש"י, הלא כתיב (יהושע ד ט) 'והעם עלו מן הירדן בעשור לחדש הראשון' וחסר ד' יום מן הארבעים שנה, וגם נחסר י"א ימים מחרב שבלאו הכי היו צריכין לילך (דברים א ב), ועולה ט"ו יום, נמצא לפי זה נתעכבו במדבר ארבעים שנה חסר חצי חדש, שהוא חסר שעה אחת למנין הימים. **לכך** פרש רש"י דבאותו שעה כשרים היו, והינו שעה אחת כשרים היו, ולכך לא נתעכבו במדבר צעד שעה אחת שהיו כשרים, ולכך עלה ארבעים שנה חסר חצי חדש.

עלו זה כנגב ועליתם את ההר (יג יז)

שקתות המים

רבי משה מרדכי שטענר זצ"ל

המקום את התורה מעני סופו לקימה מתוך עשר

באבות (פ"ד מ"ט): כל המקיים את התורה מעני סופו לקימה מעשר, עין שם. לזה קאמר ויאמר אליהם עלו זה כנגב ועליתם את

וראיתם את הארץ מה הוא ואת העם הישב עליה החזק הוא הרפה, המעט הוא אם רב. ומה הארץ אשר הוא יושב בה הטובה הוא אם רעה (יג יח-ט)

כנף רננה

רבי נתן נטע לאנדא זצ"ל

אף אם העם נראה למראית העין חזק אולם באמת הוא חלש ורפה

יש לדקדק דתהו ליה למימר 'אם רפה' כמו שכתוב 'המעט הוא אם רב', עוד יש לדקדק דכמו שכתוב 'החזק הוא' הכי נמי תהו ליה למימר 'אם רפה הוא', 'אם רב הוא', 'אם רעה הוא'. **ונראה** לי דבאמת אפלו אם היה דומה בעיניהם לרע, היה להם לדעת מאחר כי ה' אמר שייבאם אל ארץ טובה יהיה הפל טוב, וזה שאמר החזק גם אם יהיה נראה חזק, תדעו כי הוא הרפה. גם המעט הוא באמת אפלו אם נראה רב. וכן טובה הוא אפלו אם נראה רעה. השמנה באמת, אפלו אם נראה רזה, ויש סיוע לפרוש זה מהנגינה.

ומה הארץ השמנה הוא אם רזה היש בה עין אם אין (יג כ)

ארץ חמדה

רבי מאיר ליבוש ב"ר יחיאל מיכל זצ"ל - המלבי"ם

אף על פי שהארץ נראית רזה וכחושה מכל מקום בעצמותה היא שמנה וטובה

מבאר על פי המבאר בכתבות (קוב), דבזמן

פרשת שלח

בַּרְחֵף הַמַּחִיזָה וְהַהוֹצָאָה גְדוֹלָה וְיִכְבְּדָה, וְאֲשֶׁר לֹא הִשְׁגִּיחַ יָדוֹ לְמַצָּא בָּהּ מַחֲתָוֹ חֲלָף חֲלָף לֹא מִשָּׁם.

וְכֵן כַּאֲשֶׁר תִּרְאֶה בְּאִיזָה מְקוֹם רַק אֲנָשִׁים בְּרִיאִים וְחֻזְקִים, זֶהוּ אוֹת עַל רַע הַמְּקוֹם אֲשֶׁר אוֹתוֹ שְׂאִינוֹ בְּרִיא כֹּל כֶּף עַל צַד הַשְּׁלֵמוֹת הוּא אֵין בְּכַחוֹ לְסַבֵּל אֲוִיר מְקוֹם זֶה וְיִחַלֵּף וְהִגִּיחַ אֵינְגוֹ, וְלֹא נִשְׁאַר שְׁמָה רַק הָאֲנָשִׁים הַחֻזְקִים גְּבוּרֵי כַח אֲשֶׁר כַח אֲכָנִים כֻּחֵם. וְזֶהוּ אֶרֶץ אֲכָלֶת יוֹשְׁבֵיהָ הִיא. וְהַעֲדוֹ וְכֹל הָעָם אֲשֶׁר רִאִינוֹ כְּתוּכָה רַק אֲנָשֵׁי מְדוּת, וְלִרְבֵּי חֻזְקֵם נִשְׁאַרוּ הֵם בְּחַיִּים.

אם חפץ בנו ה' והביא אתנו אל הארץ הזאת ונתנה לנו ארץ אשר הוא זבת חלב ודבש (יד ח)

דברי חיים

רבי חיים אוני בהן מוויילנא זצ"ל

ארץ ישראל היא לכדה זבת חלב ודבש

והנני לְהַבִּיא בְּנֵיהֶם גַּם כֵּן דְּבַר יְקָר, אֲשֶׁר שְׁמַעְתִּי מִפִּי הַטְּהוֹר שֶׁל מֵר זְקֵנֵי מוֹרֵי הַרֵב הַגְּדוֹל הַמְּפָרָסִם כֹּי כַש"ת מו"ה יִשְׂרָאֵל מִשֶּׁה הַבְּהֵן זצ"ל זי"ע, וְהוּא מְדוּעַ גְּבִי הַסְּפוּר מִהַמְּרַגְלִים פְּתִיב (יג כז) וַיֹּאמְרוּ בְּאֵנו גו' וְגַם זְבַת חֲלָב וְדָבֶשׁ הִיא וְגו', וְגַבִּי יְהוֹשֻׁעַ וְכָלֵב פְּתִיב וְהִבִּיא אוֹתָנוּ אֶל הָאֶרֶץ אֲשֶׁר הִיא זְבַת חֲלָב וְדָבֶשׁ, וְלֹא אָמְרוּ בְּלִשׁוֹן יוֹגֵם רַק בְּלִשׁוֹן ה'יֵא'.

אך הָאֲמַת יוֹרָה דְּרַכּוֹ, כִּי הִנֵּה מְצִינּוֹ בְּפִרְשַׁת קִרְחַ אֲשֶׁר אָמְרוּ דָּתֵן וְאָבִירְסֵם כִּי גַם אֶרֶץ מְצִרַים הִיא אֶרֶץ זְבַת חֲלָב וְדָבֶשׁ, וְיִכְדְּכָתִיב (טו יג-יד) וַיֹּאמְרוּ הַמְּעַט כִּי הַעֲלִיתָנוּ מֵאֶרֶץ זְבַת חֲלָב וְדָבֶשׁ וְלָמָּה הַעֲלִיתָנוּ עוֹד מִמְּצִרַים וְגו' אִף לֹא אֶל אֶרֶץ זְבַת חֲלָב וְדָבֶשׁ הִבִּיאָתָנוּ וְגו', וְאִם בְּן אָמְרוּ כֹּל הַטְּרַח הִנֵּה לָמָּה.

אבל יְהוֹשֻׁעַ וְכָלֵב הֵם אָמְרוּ הָאֲמַת, כִּי רַק אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל נִקְרָא אֶרֶץ זְבַת חֲלָב וְדָבֶשׁ,

שְׂאִין יִשְׂרָאֵל יוֹשְׁבִים עַל אֲדַמְתָּם אֵין הָאֶרֶץ נוֹתֵנָה פְּרוּחֵיהָ, וְאוֹסֶפֶת אוֹתָן אֵלֶיהָ וְלֹא תַתֵּן כֶּתֶה לְעַם גֹּכֵר. אִם כֵּן אִף עַל פִּי שְׁנֵי אֵת הָאֶרֶץ רְזָה אֲזוּ וְנִעְדַרְתָּ שׁוֹם עֵץ עוֹשֶׂה פְּרִי, מִכֵּל מְקוֹם שְׁמֵנָה הִיא מְצַד עֲצָמָה, רַק שְׂאוֹגֶרֶת כַּח וְקוֹפְצַת יָדָה מַלְתָּן לְזוּרִים חִילָה וְכַתְּה לְנִכְרִים.

רזה שְׂאֵמֶר שְׁתֵּרָאוּ הַשְּׁמֵנָה הִיא אִם רְזָה, שְׂאֵף עַל פִּי שְׁהִיא רְזָה, וְלִפִּי הַהִשְׁקָפָה הַמּוֹחֶשֶׂת שְׁמֵנָה הִיא בְּעֵצִים. וְכֵן הִישׁ בָּה עֵץ אִם אֵין, שְׂאֵף עַל פִּי שְׁנֵי אֵת בָּה עֵץ, מִכֵּל מְקוֹם יֵשׁ בָּה בְּעֵצִים טְבֻעָה, רַק שְׂאוֹגֶרֶת כַּח וְכִפִּי הַמְּבַאֵר.

ארץ אכלת יושביה הוא וכל העם אשר ראינו כתוכה אנשי מדות (יג לב)

אהל יעקב

רבי יעקב קראנץ זצ"ל - המגיד מדובנא

ארץ שמתגוררים בה רק אנשים בריאים וחזקים
סימן שאוכלת יושביה היא

הדברים סוֹתְרִים זֶה אֵת זֶה. אֲמָנִם הַבְּאוּר בְּנֵיהֶם כֶּף הוּא, כִּי הִנֵּה מִשְׁפָּט וְסִדֵּר הַבְּרִיאָה לְהִיּוֹת קִטְנִים עִם הַגְּדוֹלִים כֹּכֵל סוּגֵי הַנְּבִרָאִים, כִּמוֹ אִם תְּבוֹא אֶל הַיַּעַר, הֲלֹא תִרְאֶה בּוֹ כֹּל מִיגֵי גְדוֹלִין, יֵשׁ בְּיַעַר אֵילָנוֹת גְּבוּהִים וְרַמִּים עֹבִים וְחֻזְקִים, וְיֵשׁ בּוֹ גַם בְּן קִנִּים רַבִּים וְדָקִים הַמְּצוּיִים בֵּין סִכְכֵי הָאֵילָנוֹת, וְכַאֲשֶׁר תְּבוֹא אֶל יַעַר וְלֹא תִרְאֶה בּוֹ רַק אֶרְזִים וְאֵילָנוֹת יִשְׁנִים וְלֹא תִמְצָא בּוֹ גְדוֹלִים רַבִּים, כְּעַל כִּרְחֵף תִּדַּע כִּי זֶה יָמִים לֹא כְּפִירִים הִנֵּה בּוֹ סַעַר מִתְחוֹלֵל וַיַּעֲקֹר וַיִּשְׁרַשׁ הַגְּדוֹלִים הַרַבִּים, צָרַר אוֹתָם בְּכַנְפֵי, וְלֹא נִשְׁאַר בּוֹ כִּי אִם הָאֶרְזִים הַחֻזְקִים אֲשֶׁר הִזְקִין בְּאֶרֶץ גְּזָעִם, הֵם נִצְבּוּ כִּמוֹ נֵד.

כן וְכֵן כַּאֲשֶׁר תְּבוֹא אֶל עֵיר הֲלֹא תִמְצָא בָּה כִּמָּה סוּגֵי אֲנָשִׁים, עֲשִׂירִים וְעוֹנִים בְּרִיאִים וְחֻלְשִׁים, וְכַאֲשֶׁר תִּרְאֶה עֵיר שְׂאִין בָּה רַק עֲשִׂירִים, כְּעַל

במספר הימים אשר תרתם את הארץ ארבעים יום יום לשנה יום לשנה תשאו את עונתיכם ארבעים שנה (יד לד)

חזושי תורה

רבי יהודה אל זלמן איטינגא זצ"ל

נענשו דור המדבר על עון המרגלים רק יום אחר בשנה

צריך להבין שלכאורה היה צריך הפתוב לאמר 'שנה ליום' כמו שאמר הפתוב מקדם 'במספר הימים וגו', שכנגד כל יום תהיה שנה.

אך יתכן לפרש על דרך דאיתא במסכת תענית (ל: ב"רש"י ד"ה שכלו מתי מדבר) וזה לשונו: דתניא כל ארבעים שנה שהיו במדבר, בכל ערב תשעה באב היה הפרוז יוצא ואומר צאו לחפר, והיה כל אחד ואחד יוצא וחופר לו קברו וישן בו, שמא ימות קדם שיחפור, ולמחר הפרוז יוצא וקורא יבדלו חיים מן המתים, וכל שנה ושנה היו עושין כן וכו'.

ואם כן לפי זה לא היו סובלין רק יום אחד בשנה ולא יותר בערב תשעה באב, ועל זה אמר הפתוב יום לשנה יום לשנה, שלא היו סובלין רק יום זה שהיה מניח את עצמו בקבר ולנו שם עד שהפרוז היה יוצא.

ויהיו בני ישראל במדבר וימצאו איש מקושש עצים ביום השבת (טו לב)

בנין דוד

רבי מרדכי דוד אלפרט זצ"ל

חלל המקושש עצים את השבת לשם שמים לפי שנענשו ישראל להשאר במדבר ודמו שנפטר מן המצות

האי 'במדבר' נראה כמיתר, פי לא היו במקום אחר, ולא נאמר מאמר זה במקום אחר רק פה במעשה מקושש. ונראה לי דאיתא

והוא כי אף שארץ מצרים ארץ טובה, אבל אין שום דמיון והשתוות כלל נגד ארץ ישראל, כי רק ארץ ישראל יכולה להקרא בשם זבת חלב ודבש, ואם כן שפיר פדאי מה שהוציאנו ממצרים לתן לנו ארץ אשר רק היא ארץ זבת חלב ודבש, ושפתים ישק משיב דברים נכונים, ולקף המרגלים אמרו בלשון 'וגם', והיושע וכלב אמרו בלשון 'היא'.

ויאמר ה' סלחתי בדברך. ואולם חי אני וימלא כבוד ה' את כל הארץ (יד כ-כא)

קרית ארבע - שערי רחמים

רבי רחמים חורי זצ"ל

הקב"ה מוחל עונות ישראל לפי שכל העולם שלו ויכול למחל על כבודו

שמעתי מהשד"ר החכם השלם כה"ר ציון בונאן גר"ו, על מה שאמרו ז"ל (קידושין לב:): דאב שמחל על כבודו מחול, מלף שמחל על כבודו אין כבודו מחול, והקשו שהקב"ה מחל על כבודו דקתיב (שמות יג כא) 'וה' הלא לפניהם יומם' וגו', ותמצו שאני הקב"ה דכולי עלמא דיליה, ויכול למחל.

ובזה פרש הרב ש"י ז"ל פסוק (דברים לב יב) 'ה' בךד ינחננו', וכי תימא והרי מלף שמחל על כבודו אין כבודו מחול, לזה אמר 'ואין עמו אל נכר' רצה לומר שהעולם כלו לו לבדו ואין עמו אל אחר לקב"ה מחל, ע"כ, עכ"ל. **ומטעם** זה מוחל עונות עמו ישראל דכולי עלמא דיליה ויכול למחל על כבודו, וזה שאמר ויאמר ה' סלחתי בדברך, וכי תימא והא מלף שמחל על כבודו אין כבודו מחול, לזה אמר ואולם וגו' וימלא [כבוד ה'] את כל הארץ] וכיון שכן כולי עלמא דיליה ויכול למחל, עד כאן שמעתי, והוא נכון.

אמרי יצחק

רבי יצחק מאיר שווארץ זצ"ל

חושי התכלת ולכן של הציצית רומזים להשגחת

הבורא בדרך נגלית ובדרך נסתרת

אמרתיו הטעם מה שהיה המצוה לקח תכלת

ולכן, כי רש"י ז"ל כתב 'ציצית' כמו

מציץ מן התרפים וכו', והינו שהוא יתברך משגיח

עלינו. והנה מצינו ב' מיני השגחות: יתברך,

דלפעמים משגיח עלינו השגחה נגלית, שאנו

רואין שהקב"ה משגיח עלינו, אולם לפעמים

הקב"ה משגיח עלינו בדרך הסתרה, ועושה

לנו נסים בהתלבשות הטבע כמו בגס אסתר.

ופרש הרבנו סעדיה גאון ז"ל דזה שכתוב

'שה' ש ב ט' 'משגיח מן החלונות מציץ

מן התרפים', דהשגחה הראשונה מכנה בשם

'משגיח מן החלונות', כי דרך חלון המשגח

ממנו רואה גם את המשגיח עליו, והשגחה

השנייה נקרא 'מציץ מן התרפים' כמו מי

שרואה דרך התרפים אין הנראה רואה אותו.

ועל פן הציצית המורה על השגחה עלינו,

הנה המצוה לקח לבן מורה על השגחה

ראשונה דרך נגלה, כמו גון הלבן אשר תמיד

נראה ונפר, ויצהיר בין ביום ובין בלילה. אמנם

התכלת מורה על השגחה הנסתרת, שהוא גון

אשר אין תמיד נפר הודו, ולא נפר מראיתו רק

בעת זרח השמש ובלילה לא נפר, פן השגחה

הנסתרת אף על פי כן הוא מציץ עלינו, וזה

שכתוב ונתנו על ציצת הכנף פתיל תכלת.

וראיתם אתו וזכרתם את כל מצות ה' ועשיתם

אתם (טו לט)

דברי מהרי"א

רבי יהודה אסאד זצ"ל

זכירת המצות מביאה לידי עשייתן

ונראה לי דהנה האדם מצד עצמו אין בלחו

לעבד את הבורא בלי סיוע מהקב"ה,

במדרש והוא בתוספות בכא בתרא (ק"ט: ד"ה

אפילו קטנה) דמקושש לשם שמים נתפון, שהיו

אומרים ישראל ביון שנגזר עליהם שלא לכןס

לארץ מפעשה מרגלים שוב אין מחיבין במצות,

עמד וחלל שבת כדי שיהרג ויראו אחרים.

וזה הוא פרוש הפסוק ויהיו בני ישראל במדבר,

זאת אשר ישראל היו במדבר ולא נכנסו

לארץ, זאת גרם אשר וימצאו איש מקושש

עצים, משום דנגזר עליהם שיהיו במדבר ולא

יכנסו לארץ והיו ישראל אומרים שוב אין

חייבים במצות לכן עמד וחלל השבת.

תרומת זהב

רבי בונם זאב מנדליון זצ"ל

בזמן שהיו ישראל שרויים במדבר היה דינו

כרשות הרבים ולפיכך נדון המקושש למיתה

לכאורה קשה אטו לא ידענו שישאל היו

בעת ההיא במדבר. אכן יש לישב

לפי מה דאיתא בריש שבת (ו:) דבזמן הנה

אין המדבר רשות הרבים, ורק בזמן שישאל

היו שרוין במדבר היה המדבר רשות הרבים.

וידוע שנגחלקו בגמרא שבת (צו:) במה חטא

המקושש, ואיכא מאן דאמר שמעביר ארבע

אמות ברשות הרבים הנה, לכך שפיר כתיב

ויהיו בני ישראל במדבר ועל כרחך הנה

המדבר רשות הרבים, ועל פן דנו אותו.

ולמאן דאמר מעמר הנה יש לומר דדיק מדכתיב

'מקושש עצים', ואם כפי פשוטו שהיה

חולש מדוע נכתב 'עצים', הלא אף בעץ אחד

מתחייב, אלא ודאי שלא תלש מן המחבר רק

שעמר, ועל פן אי אפשר להתחייב בלא שגי

עצים לכל הפחות, ועל פן כתיב מקושש 'עצים'.

ונתנו על ציצת הכנף פתיל תכלת (טו לח)

ההתבוננות במצות ציצית מלמדת שמעשה עדיף ממחשבה

אוּלַי אִפְשָׁר לִפְרֹשׁ עַל פִּי מַה שִּׁפְרַשׁ הַרְמִבִּין וְיִלֵּל (האמונה והבטחון פי"ט) הַפְּסוּק (שי"ש ב ז) 'אם תעירו ואם תעוררו את האהבה עד שתחפץ', דהנה כל אדם יש לו עת וזמן להרהר בתשובה, אלא שפאשר בא כן ילף, והרופא שישאר אצלו התעוררות זו, צריך לעשות איזה חפץ של מצוה, ואז מצוה גוררת מצוה וישאר אצלו, וזהו 'אם תעירו ואם תעוררו את האהבה' להבורא ברוך הוא ורופא שישאר אצלו, אז 'עד שתחפץ' שצריך לעשות חפץ, ולא די בהרהור כי אם צריך לעשות בפעל איזה חפץ של מצוה.

וכזה תרץ הערוגת הבשם ז"ע (ח"ב קפט:): קשית העולם, מפני מה אמרינן עשה דוחה לא תעשה, הלא תעשה חמורה דלוקין עליה אכל על עשה אין לוקין, אף להנ"ל מושב היטב, מחמת שהעשה הוא מקיים במעשה מה שאין בן הלא תעשה הוא בשוב ואל תעשה, והרי הוא כמו מחשבה, ומעשה עדיף מן המחשבה, ומנא לן דעשה דוחה לא תעשה מפלאים בציצית פנודע. וזה הפננה במאמר הכתוב (משלי לא יג) 'דרשה צמר ופשתים', ומכאן אתה למד דעשה דוחה לא תעשה, ומזה חזינן דמעשה צדיפא ממחשבה פנ"ל, ועל כן 'תעש בחפץ פפיה' ולא די במחשבה.

וכן פּרַשׁ בְּכַחֲנֵהּ זֹה הַחֶלֶק לֹוי ז"ע (שער עבודה ויראה אות כא) פּנֵנת הַמְסוּרָה, 'וְצַרְתָּ הַפֶּסֶף בְּיָדְךָ' (דברים יד כה) 'וְצַרְתָּ אוֹתָם בְּכַנְפֵיךָ' (יחזקאל ה א), אִם יֵשׁ כְּפֶסֶף לְשׁוֹן וְנִכְסְפָה חֲשָׁקוֹת, אִזְּ 'בְּיָדְךָ', לֹא דִי בְּמַחְשָׁבָה רַק בְּיָדְךָ תַּחַן, וְהִרְאִיָּה 'וְצַרְתָּ אוֹתָם בְּכַנְפֵיךָ' עַל אַרְבַּע כַּנְפוֹת שֶׁל צִיצִית, מִזֶּה תַּחַן רְאִיָּה שֶׁמַּעֲשֶׂה עֲדִיף מִמַּחְשָׁבָה.

וכזה נְשׁוּבָה לִפְרֹשׁ פְּסוּק הַנ"ל 'וְרִאִיתָם אֹתוֹ וְזָכַרְתֶּם', 'וְרִאִיתָם' הוּא מִלְשׁוֹן הַבְּנֵה, וְאִם 'רִאִיתָם אֹתוֹ' הֵינּוּ פְּרִשַׁת צִיצִית, וּמִכָּאן אֵתָּה לְמַד דַּעֲשֶׂה דוּחָה לֹא תַעֲשֶׂה, וּמִמִּילָא

דְּגַשְׁמִיּוֹת הַחֹמֶר מַעֲכָב אוֹתוֹ מַעֲבֹד אֶת בּוֹרְאוֹ, רַק הָאָדָם מַצַּד עֲצָמוֹ מַחֲבִיב לְהִיּוֹת לוֹ רְצוֹן אִמְתִּי לַעֲבֹד אֶת הַבוֹרֵא, וְאִזְּ הַקַּב"ה מְסִיעַ בְּיָדוֹ כְּדֹאִיתָא בְּחוּ"ל (מנחות מג:): זְכִירָה מִבִּיאָה לְיָדִי עֲשִׂיָּה, פְּרוּשׁ דָּאִם לְאָדָם יֵשׁ זְכִירָה, דְּהִלָּנּוּ דְּהוּא זוֹכֵר שֶׁהוּא מַחֲבִיב לַעֲבֹד אֶת הַבוֹרֵא, מִבִּיאָה לְיָדִי מַעֲשֶׂה בְּסִיּוּעַ הַקַּב"ה. וְזֶה שְׁאָמַר וְזָכַרְתֶּם אֶת כָּל מִצְוֹת ה', וְעַל יְדֵי זֶה תִּזְכְּרוּ וַעֲשִׂיתֶם אוֹתָם שֶׁתוֹכְלוּ לְקַיֵּם בְּפַעַל עַל יְדֵי סִיּוּעַ הַבוֹרֵא.

לחם אשר

רבי אשר אגטיל יהודה מילר זצ"ל
לעטיר לבוא תהיה נוהגת מצות ציצית אף
בלילה

אמרת על דרך הרמז לישב מנהגן של ישראל אשר תורה היא, שנוהגים לראות הציצית ולבדקן אחרי קדוש הלבנה, דהנה קיימא לן (מנחות מג:) דלילה לאו זמן ציצית הוא משום דכתיב 'וראיתם אותו' פרט לכות לילה שאינו יכול לראתם.

אמנם כל זה יתאר רק עכשו שעדין לא נתקן פגם הלבנה, והיחוס הוא במעוטי, ואינו מאיר את חשכת הלילה, אכל פאשר נזפה שיהיה אור הלבנה פאור שבעת ימי בראשית, ממילא גם כסות לילה יהיה מחיב בציצית, כי אז שפיר נראה הציצית גם בלילה אשר כיום תאיר. **לכן** כדי לחזק תקנתנו, אשר על זה אנו מבקשים מה' בעת קדוש הלבנה שיהיה אור הלבנה פאור חמקה וכו', אנו רואים הציצית ובדוקים אותם לרמז על תקנתנו התזקה, שאנו מקוים בכל יום לעת התקון במהרה בקיימנו שנוכל לקיים מצות ציצית גם בלילה.

חמדת ישראל

רבי ישראל יהודה סאופינקעל זצ"ל

מנושאי הפרשה

אֲשָׁכֵל, וְכֹאֲשֶׁר כָּרְתוּ מִשָּׁם אֲשָׁכֹל עֲנָבִים קָרָא שֵׁם הַמְּקוֹם 'נַחַל אֲשָׁכֵל' מֵלֹא שְׁמוּרָה עַל שְׁתֵּי פְעָמִים, אֲשָׁכֵל עַל שֵׁם הָאִישׁ אֲשָׁכֵל, וְעַל שֵׁם הָאֲשָׁכֹל עֲנָבִים אֲשֶׁר כָּרְתוּ מִשָּׁם, מִשּׁוּם הַכִּי נִכְתָּב וַיִּבְאוּ עַד נַחַל אֲשָׁכֵל, חֶסֶר, לְמִקּוֹם הַהוּא קָרָא נַחַל אֲשָׁכֹל' מֵלֹא.

נֶפֶשׁ דָּוִד

רַבִּי דָּוִד טָבֵל ב"ר נֶתָן נִטְעַע מְלִיסָא זצ"ל בַּתְּחִלָּה נִקְרָא 'נַחַל אֲשָׁכֵל' עַל שֵׁם אֲשָׁכֹל חֶבְרוֹן שֶׁל אֲבָרְהָם אַבְיָנוּ, וְנִתְּלַגַּל כֵּן בַּהֲשַׁנְחָה פֶּרֶטִית עַל שֵׁם הַעֲתִיד עַל אֹדוֹת כְּרִיתַת הָאֲשָׁכֹל

וַיִּבְאוּ עַד נַחַל אֲשָׁכֵל וַיִּכְרְתוּ מִשָּׁם זְמוּרָה וְאֲשָׁכֹל עֲנָבִים אֶחָד וְגו', לְמִקּוֹם הַהוּא קָרָא נַחַל אֲשָׁכֹל עַל אֹדוֹת הָאֲשָׁכֹל אֲשֶׁר כָּרְתוּ מִשָּׁם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל (יג כג-כד). מִסְּדֵר לְשׁוֹן הַפְּסוּק נִרְאֶה כִּי נַחַל אֲשָׁכֵל הוּא סְמוּךְ לְחֶבְרוֹן, וְאֶפְשָׁר לִוְמַר שֶׁשֵּׁם הָיָה דְרִים עֲנָר וְאֲשָׁכֹל וּמִמָּרָא בְּעֵלֵי בְרִית אֲבָרְהָם, וּמִשְׁמִיעֵנוּ הַכְּתוּב כִּי אֲשָׁכֹל חֶבְרוֹן לְאֲבָרְהָם בְּנֵה עִיר וְקָרָא שְׁמָהּ אֲשָׁכֹל עַל שְׁמוֹ, וּמִשְׁמִיעֵנוּ הַכְּתוּב שֶׁנִּצְצָה בּוֹ רוּחַ הַקִּדְשׁ לְקָרָא שֵׁם הָעִיר אֲשָׁכֹל עַל שֵׁם הַעֲתִיד עַל אֹדוֹת הָאֲשָׁכֹל אֲשֶׁר כָּרְתוּ מִשָּׁם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. וְזֶהוּ לְמִקּוֹם הַהוּא קָרָא נַחַל אֲשָׁכֹל, פְּרוּשׁ אֲשָׁכֹל שֶׁהָיָה חֶבְרוֹן לְאֲבָרְהָם הוּא קָרָא שְׁמוֹ נַחַל אֲשָׁכֹל עַל שְׁמוֹ, וְהָיָה זֶה סִבָּה מֵאֵת הַשִּׁי"ת עַל אֹדוֹת הָאֲשָׁכֹל אֲשֶׁר כָּרְתוּ מִשָּׁם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל.

אמרי שפר

רַבִּי שְׁלֹמֹה קִלְגֵר זצ"ל

קְרִיאַת הַשֵּׁם 'נַחַל אֲשָׁכֹל' עַל יְדֵי כָלֵב כַּדִּי שִׁיבְלֵל לְכַרְךְ תְּמִיד בְּמִקּוֹם הַהוּא 'בְּרוּךְ שַׁעֲשַׁה לִּי נֶס בְּמִקּוֹם הַזֶּה'

לְמִקּוֹם הַהוּא קָרָא נַחַל אֲשָׁכֹל עַל אֹדוֹת הָאֲשָׁכֹל אֲשֶׁר כָּרְתוּ מִשָּׁם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. יֵשׁ לְדַקְדָּק עַל מַה שֶּׁנֶּאֱמַר 'לְמִקּוֹם הַהוּא קָרָא

לְוֹמְדִים מִפָּאן דְּמַעֲשָׂה עֲדִיף מִמַּחֲשָׁבָה, וְעַל כֵּן וַיִּכְרְתֶם בְּמַחֲשָׁבָה דְּהֵינּוּ לְזַכֵּר 'אֵת כָּל מַצּוֹת ה', אִזְ וְיִקָּא 'וְעַשִׂיתֶם אִתְּכֶם' וְאִזְ נִשְׂאָר אֲצִלוּ, וְלֹא תַתּוּרוּ אַחֲרֵי לְבַבְכֶם' מִכַּח עֲשִׂיָה יַעֲזוּר לָךְ ה' יִתְּבַרַךְ שְׁלֹא יַתּוּרוּ אַחֲרֵי לְבַבְכֶם, וְכַנ"ל.

מנושאי הפרשה

קריאת השם נחל אשכול

מי קרא בשם זה ועל שום מה

קול אליהו

רַבִּי אֱלִיהוּ מְוִיִּלְנָא זצ"ל

בַּתְּחִלָּה נִקְרָא 'נַחַל אֲשָׁכֵל' בְּלֹא וַא"ו עַל שֵׁם הָאִישׁ שֶׁנִּקְרָא אֲשָׁכֵל, וְלֵאחֲרַי כְּרִיתַת הָאֲשָׁכֹל נִקְרָא אֲשָׁכֹל בְּתוֹסַפַּת וַי"ו בְּלִשׁוֹן רַבִּים

וַיִּבְאוּ עַד נַחַל אֲשָׁכֵל וַיִּכְרְתוּ מִשָּׁם זְמוּרָה וְאֲשָׁכֹל עֲנָבִים אֶחָד וְגו', לְמִקּוֹם הַהוּא קָרָא נַחַל אֲשָׁכֹל עַל אֹדוֹת הָאֲשָׁכֹל אֲשֶׁר כָּרְתוּ מִשָּׁם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל (יג כג-כד). וַיֵּשׁ לְדַקְדָּק הֵלֵא מִתְּחִלָּה לֹא הָיָה נִקְרָא 'נַחַל אֲשָׁכֵל' וַאֲיֵךְ נֶאֱמַר שֶׁבָּאוּ לְהַמְקוֹם 'נַחַל אֲשָׁכֵל'.

וַיֵּשׁ לְבָאָר דְּבִאָמַת גַּם מִתְּחִלָּה הָיָה נִקְרָא 'נַחַל אֲשָׁכֵל' עַל שֵׁם אִישׁ שֶׁהָיָה נִקְרָא אֲשָׁכֵל כְּמוֹ עֲנָר אֲשָׁכֵל וּמִמָּרָא, וְהָיָה 'אֲשָׁכֵל' שֵׁם הָאִישׁ הוּא חֶסֶר בְּלֹא וַא"ו, לְכֵן אַחַר כְּרִיתַת הָאֲשָׁכֹל עֲנָבִים קָרְאוּ 'נַחַל אֲשָׁכֵל' מֵלֹא וַא"ו שְׁמוּרָה עַל יְדֵי זֶה לְשׁוֹן רַבִּים, וּמִלָּה שֶׁהוּא חֶסֶר מוֹרָה לְשׁוֹן יַחֲדֵי.

וְלֵכֵן אָמְרוּ חַז"ל בְּמִסְכַּת סִפָּה (י:) בְּסִכַּת בְּסִכַּת בְּסִכּוֹת הָרִי פָּאן אַרְבַּע, כִּי 'בְּסִכַּת' חֶסֶר מִשְׁמַע וְכִי אַחַת, וְכֵן קִרְנַת קִרְנַת קִרְנוֹת אַרְבַּע, שָׂרָק הַמֵּלֵא מוֹרָה עַל לְשׁוֹן רַבִּים, וְנִרְאֶה שֶׁהָיָה הַבְּדִל גַּם בְּמִכְטָא בֵּין מֵלֵא לְבֵין חֶסֶר. וְכֵן פָּאן גַּם כֵּן יֵשׁ לִוְמַר כֵּן, דְּמִקְדָּם הָיָה נִקְרָא שֵׁם הַמְּקוֹם 'נַחַל אֲשָׁכֵל' חֶסֶר וַא"ו כְּמוֹ שֶׁפְּתוּב בַּתּוֹרָה, עַל שֵׁם אִישׁ שֶׁהָיָה נִקְרָא

אֶפְשָׁר שְׁרַמְזוּ שְׁגָרְמוּ סְלוּק מִשֶּׁה רַבְנֵי ע"ה
הָאֲשָׁכּוּל הַיְדוּעַ, וְזֶהוּ אֲשֶׁר כָּתְרוּ מִשֶּׁם בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל, שְׁגָרְמוּ שְׁלֵא בָּא לְאַרְצָן וְנִשְׂאָר בַּמַּדְבָּר
כְּדִי לְהִבְיֵא עִמּוֹ דוֹר הַמַּדְבָּר (ד"ב ב ט).

מכתב סופר

רבי שמעון סופר זצ"ל

קריאת 'נחל אשכול' על שם שנשכלו ונכתרו
בני ישראל במדבר

על אדות האשכול אשר כתרו משם בני ישראל.
יש לומר שהתורה השמיענו בשם זה לפי
מה שכתב רש"י כאן דלהוציא דבה נתפוננו, כשם
שפיריה משנה כף עמה משנה, ועל ידי זה לא וכו'
לבוא לארץ ישראל, ובניהם באו בתם ארבעים
שנה, ועל כן למקום ההוא קרא נחל אשכול מלשון
'כאשר שכלתי שכלתי' (בראשית מג יד), על אודות
האשכול אשר נשכלו ונכתרו משם בני ישראל.

אהבת חיים

רבי חיים יהודה דייטש זצ"ל

על שם כריתת ישראל במדבר מחמת
כריתת האשכול

על אדות האשכול אשר כתרו משם בני ישראל.
ויש לדרקוק מה שינן לקרא שם בשביל
עשה אנשים שלקחו משם אשכול, ובפרט
לכנותם בשם 'בני ישראל', זה שינן על כלל
ישראל לא על איזה יחידים, וגם מהו הרשם
הגדול בזה שלקחו משם אשכול.

ונראה לי בס"ד פונה נכונה, דהנה רש"י
ו"ל פירש הטעם שלקחו הפרות כדי
להוציא דבה, דכשם שפיריה משנה כף עמה
משנה, מבאר שפרות אלו גרמו העכוב שלא
נכנסו בני ישראל לארץ ישראל, שעל ידי
שקבלו הלשון הרע נכתרו שם במדבר, ונהרגו
גם כן על ידי עמלק.

נחל אשכול' ולא אמר 'קראו' לשון רבים. ויש
לומר הטעם, דאייתא בילקוט שהמרגלים לא
רצו לטל כלל, רק שעמד כלב פגגדם ונטל
הרב ואמר או יהרג אותם או הם יהרגו אותם
וכו', עיין שם. אם כן נעשה גם גדול לכלב
שם מה שלא נהרג וששמעו אליו, והנה קימא
לן (ברכות נד). דמי שנעשה לו גם צריך לברך
תמיד בשמיעה למקום הנה 'ברוך שעשה לי
גם במקום הנה', ולכך הכי נמי רצה כלב
להיות מקום - שנעשה לו גם - נפר, וכינן
שבלאו הכי לא יהיה מקומו נפר, לכך קרא לו
שם זה כדי שיהיה המקום נפר לו מצד שמו.
וזה שאמר הכתוב למקום ההוא קרא, הינו
כלב קרא שמו נחל אשכול על אודות
האשכול אשר כתרו משם בני ישראל ונעשה
לו שם גם, לכך קרא לו נחל אשכול להיות
המקום נפר לו מצד שמו.

ספורנו

רבי עובדיה ספורנו זצ"ל

קריאת נחל אשכול על שם פליאת הכנעניים
מדוע אותו אשכול היה חביב אצל ישראל

על אדות האשכול אשר כתרו משם בני ישראל.
תמהו הכנעניים על שאותו האשכול אצל
בני ישראל שפירתו אותו היה דבר חדוש
ונפלא כי רבים היו בארץ אשכולות גדולים
כמותו או יותר ממנו ולא היה זה נפלא אצל
הכנעניים יושבי הארץ כלל ועל תמיהתם זו
קראו המקום נחל אשכול.

נחל קדומים

רבי חיים יוסף דוד אונגליא זצ"ל - החיד"א

קריאת השם 'נחל אשכול' על שם סלוק משה
רבנו במדבר

על אדות האשכול אשר כתרו משם בני ישראל.

המרגלים משם את בני ישראל בכלל, שלא נכנסו לארץ ונכתרו שם במדבר, וזה גרם האשכול. ואמרתי דבר זה ליראים וקלסוה בעזהשי"ת.

וזהו פרוש הפסוק משום הכי קראו נחל אשכול על אודות האשכול אשר כרתו משם בני ישראל, דהינו שהאשכול גרם שעל ידי זה כרתו

מעשׂי צדיקים

ואני עוד מקרח לשוב הביתה לתל אביב". כשמע את דבריו השיב לו הרבי בפנים צהלות, "דבורים כאלו תביא לי". (יפה שיחתו)

ועתה יגדל נא נח' ה' (יד יז)

סקרנותו של המשמש בקדש גברה, מזה תקופה ארכה שהוא מבחין בשלט נשים שאינן שומרות תורה ומצוות, המגיעות בקביעות לבית הרה"ק **רבי משה מרדכי מלעלוב** זיע"א, מטרת בקורן אצל הרבי, היה בעיניו לפלא.

לא יכול היה הגבאי להתאפק, ובהזדמנות הראשונה כשהגיעו שוב לבקור, נגש אליהן ושאלן לפשר בואן. נענו לו הנשים וספרו בתם לבן, כי שלש אחיות הן, ובזכות ברכתו הקדושה של הרבי ארע גס גדול לבנה של אחת מהן. הדבר הביא אותן לשנות את ארץ ח"יהן, והן נמצאות עתה בתהליך של התקרבות לתורה ולמצוות.

בנה של אחת האחיות שהתגוררה בחיפה, שרת בצבא בחיל השריון, באחד הימים כשערכו אמונים בשטח הפתוח, עלה הטנק שנסע בו על מוקש והתפוצץ, רסיס פלדה שסע את גרונו, וקרע את צנור הושט.

החיל הובל לבית החולים כשהוא פצוע קשה ומצבו קריטי, ההורים שהבילו למטותו, שמעו בחרדה מפי הרופאים שעליהם להתכונן

שלח לה אנשים ויתרו את ארץ כנען (יג ב) **בחודש** אלו, סמוך ונראה לימים הנוכחים, הגיע חסיד אל רבו הרה"ק **רבי אלעזר מבעלזא** זיע"א לבקש ברכה עבור השנה המתקרבת, וספר לו על היותו מתגורר באיזהו מקומן של שבחים בארץ הקדש, מקום תורה ועבודת ה', כשהוא מסיים בדבריו, "הלואי היה המצב כך בכל ארץ ישראל".

באמרו דבורים אלו, חש כי הרבי נודעזע מדבריו, וכי הוא צערו בהשמיעו אבק לשון הרע על ישיבי ארץ ישראל. מאז לא היו לו פנים להראות בקדש פנימה, עד שנמנע מלהגיע לרבי לראש השנה כאשר היה מנהגו מזה שנים.

בערב יום הכפורים, לא יכול היה החסיד להתאפק ולישב בביתו, קבל על עצמו כל מה שיעבר עליו, מקרח הוא לנסע עכשו ורושלימה אל הרבי, אולם קשה היה למצא רכב בערב יום הקדוש אחר חצות.

הנהגים ללא יוצא מן הכלל השיבוהו בתמיכה, הכי אצלי אין יום כפור היום בערב, ויהא עלי עוד לשוב הביתה לתל אביב. לבסוף נדדמן לו נהג ירושלמי שהתכונן לשוב ליום הקדוש לעירו, ונאות להסיעו ברכבו.

בהגיעו זמן מה לפני התקדש היום לבית הרבי, נכנס והתנצל על באו בשעה כה מאחרת באמרו שהנהגים מאנו להסיעו באמרו פה אחד, "הכי אצלי אין יום כפור,

לא חלפו ימים מועטים והנס התרחש, הבן החל להחלים מפציעתו לפליאת הרופאים.

בהגיע ליל הסדר, פוררו לחולה פזית מצה והוא אכל ובלע פדת וכדיו, כעבר תקופה קצרה החלים כליל. כִּאֲשֶׁר בָּא החיל אל הרבי להודות לו על הצלתו, קבלו הרבי במאור פנים ושוחח עמו בחביבות.

באותה שעה התעוררה בלבו שאיפה עזה לשוב אל חיק היהדות, והוא קבל על עצמו להניח תפלין מדי יום ביזמו ולהתחזק בשמירת המצוות.

בשעה שבאה אלי האם, גלה הרבי מאחר יותר למשמשו, "ראיתי שמצבו של בנה נואש ואין תקוה לחייו, אפס נכנסתי לעבי הקורה, משום שראיתי שקדוש השם שיגרום כתוצאה מן הנס, יקרב את כל המשפחה לחיק היהדות". (מטה איש האלומים)

ולא תנגפו לפני איביכם (יד מב)

אביו של החסיד הישיש ר' מרדכי מרקיל שפייזמאן, התלונן במכתבו לבנו שהתגורר בארץ ישראל, כי עגמת נפשו רבה מכך שהוא חסר פרנסה.

נכנס הבן לרבו הרה"ק רבי שמחה בונם מאוטבונק זיע"א, ששקה אז בירושלים עיר הקדש, והראה לו את המכתב באמרו, "הרי אבי נסע אליכם וגם אל אביכם, לכן מן הראוי לראות שתהא לו פרנסה במנוחה".

השיב לו הרבי, "היום יש להתפלל על החיים, קדם לדאגות פרנסה", ענהו ר' מרדכי מרקיל, "הלא אמרו חז"ל (תענית ה) 'כי יחיב רחמנא שיבועא, לחיי יחיב'. אמר לו הרבי בשנית, 'צריכים להתפלל היום על החיים'.

לגרוע מכל. האם נתקפה הסתריה, ופרצה בזעקות שָׁבֵר נוראות, "אתן לכם כסף ככל שתבקשו" צעקה בִּיאוש אל הרופאים, "אנא הצילו את בני".

רופא בכיר נגש אל האם ואמר לה "גברת, הלא תביני, הכסף לא יועיל כאן. בנגר פצווע קשה ונמצא בסכנת חיים, לצערנו אין כל סכויים להצילו, נותרו לו שעות חיים ספורות, אין ביכולתנו לעשות דבר למענו.

לשמע המצב הנורא הגבירה האם הנסערת את צעקותיה, קולה הרעיד את כתלי בית החולים, ואנשים רבים התקבצו סביבה, משתתפים בצערה ומנסים להרגיעה ללא הצלחה.

בין הנאספים היה אחד שהעז לגשת אל האם המתפלשת ביוגנה ולחש באזנה, "בתל אביב ישנו צדיק אחד שקוראים לו הרבי מלעלוב, עליו מספרים שהוא מחולל נסים ונפלאות, סעי אליו כי יש בידו לסייע לך.

זיק של תקוה נצת בעיניה, היא נסעה בבחילות לתל אביב. בהגיעה התפרצה אל חדרו של הרבי בזעקות נוראות ובכיותיה קרעו שחקים, "רבי הושיעה נא, בני עומד למות, אנא ברך אותו שיחיה".

נד הרבי בראשו במבט של חמלה וברוך קצרות, "ה' יעזור". מעדת מן הברכה, שבה האשה לבית החולים, אף למחרת חזרה שוב אל הרבי ממרתת בבכי וספרה "אמנם הרופאים מביעים את פליאתם כיצד זה הפצווע גדון בחיים, דבר הנוגד את כל תחזיותיהם, אף המצב גדון קשה ומסכן, אינני זזה מכאן עד שהרבי יבטיח לי שבני יחיה".

סרב הרבי להבטיחה, אף הוא ענה לה במלים ברורות, "בעזרת ה', בנגר עוד יוכל לאכל פזית מצה בליל הסדר". היה זה בחדש אדר,

פרשת שלח

עמד על דעת רבו שאמר "היום צריכים לבקש על החיים", ומהר לבית רבו להודות לו. אפס, כשבא אל הקדש פנימה, הרעים עליו הרבי בקול רם. "אל תבלבל לי את הראש", והוא נאלם דם.

אחר פנה אליו, הורה לו לנעל את הדלת, ואמר, "דע לה, מי שנוסע לרבי בשביל מופתים, עובר עברה על הוצאות הדרך שמוניח בזה. מופתים אצל רבי, זה כמו שאומרים אז אצל הגבירה תמריל מווארשא".
(הרבי הקדוש מאוטוואצק)

והיה באכלכם מלחם הארץ תרימו תרומה לה' (טו יט)
ספר רבי מאיר הושע מקלימנטוב ז"ל, חתן הרה"ק **רבי לייבוש אפשטיין מאורזוב** זיע"א, פעם נכחתי בשלחנו הטהור של חמי זיע"ע, ובתוף הדברים, היה יושב ודורש מענין השגחה פרטית.

הוא הרחיב את הדבור על כך, שאמנם הרמב"ם במורה נבוכים סובר כי השגחה תתברר בתחתונים היא על האדם בלבד, המדבר, ולא על החי והדומם, אבל לא כן שיטת הרה"ק הבעל שם טוב הקדוש זיע"א הסובר כי ישנה השגחה עליונה פרטית על הכל ממש.

נדאיתא ב'פרי הארץ' מהרה"ק **רבי מנחם מנדל מויטבסק** זיע"א (פ' בא), 'להאמין השגחה פרטית כזו, שאין אדם נוקף אצבעו, אין שום עשב יבש ונקער, אין שום אבן נזרקה, כי אם בזמן ובמקום הראוי להם.

וכמו כן, אין שום תנועה גדולה וקטנה, מן הצמצום הראשון, עד שפל המדרגות שבארץ ותחת השגחה עליונה פרטית, על הכל ממש לארץ, הכל מאתו יתברך, עכ"ל.

שוב חזר רבי מרקיל על דברי חז"ל האמורים, ושוב שלש הרבי באמרו, "צריכים לבקש היום על החיים". אז הבין החסיד כי דברים בגו, ופרץ בבכי מבהל, משהבחין בו הרבי, הרגיעו ואמר, "אל תירא, אין שום דבר רע".

אחר זמן מה קבל מכתב מאביו, בו ספר, כי באותו היום בו נכנס להזכירו לפני הרבי, נסע לוורשא הבירה, היה זה יום הנקרא "יום הדם", ורמנא לצלן, אף הוא לא ידע מאומה מכל זאת.

בהגיעו לוורשא, פנה הישר אל תחנת הרקבת כשבכוננו לנסע אל הסוחר שלו, אף משעלה לקרון, נדהם לראותו כמעט ריק מאדם. לפתע נגש אליו אדם בלתי מוכר ואמר לו, "אין פה מקום עבורך".

פנה והלך לקרון אחר, אף גם לשם בא האיש ואמר לו, "אין כאן מקום עבורך". ירד אפוא מרקבת זו, ותכנן לפנות לתחנה אחרת, שם יסע ברקבת חלופית, כיון שהחל מהלך ברחובות, ראה שכל הדרך מלאה בדם, אין קרונות ואין עגלות.

בחסר בררה החל לפסע רגלי, ועבר על הגשר המפריד בין פרגא לוורשא, חילים רבים עמדו שם הכן עם רובייהם, הם הביטו עליו בתמהון והוא עליהם, אינו מבין מדוע הם מביטים בו כך, לבסוף, הגיע אל הסוחר למחוז חפצו בשלום.

כאשר נכנס אל הסוחר, נדהם האיש ושאלו בתמהון, כיצד בא ביום הדם הנורא הזה, ושח לפניו כל המעשה. אמר לו הסוחר ארעו לה נסים גדולים, כי באותו קרון נסע מפקד גדול, והטילו עליו פצצה, וכל מי ששהה בקרון התרסק כליל. הסוחר ארחו באכסניתו עד יעבר זעם, ואז שלחו לביתו בשלום.

נשקבל ר' מרדכי מרקיל את המכתב מאביו,

חזרו השנים מן השדה, אחר ששמו כהרגלם על החטה שלא תחמיץ, והנה, כל מי שקנה מהשני לא הצליח, לאחד ירד הגשם עליה בעודה חטה טרם הסחינה, ולמנהו אחר אפית המצות.

קרא לו הרב והכריחו לגלות מה עשה, עד שהודה על האמת כי בעוד החטים ברשותו, ירד עליהן גשם, אלא שהוא יבש אותו ומכרן כלא היה, והרב חיבו להשיב לקונים את כספם במלאו.

בראות המוכר כי כף עלתה בידו, שטח את תמיהתו לפני הרב, הן על מה שלא ברכו לשלום בצאתו לדרך והן על אשר ארע לו עתה.

ענה לו הרב, השכן פנה אלי מתחלה בשם השם ואמר "אם ירצה השם", לכן ברכתיו, אבל אתה לא פנית לעזרת ה' ותברך שהוא מקור הברכות, לכן ארע לך כל זאת. (שופריה דיוסף)

ויהיו בני ישראל במדבר וימצאו איש מקטש עצים **ביום השבת** (טו לב)

ספר הרה"ק **השפע חיים** זיע"א, הרה"ק **אברהם יהושע פריינד מנאסויד** זיע"א, הגיע פעם לבקר בעיר קלויזנבורג, והתאכסן סמוך לביתו.

בעיר התגורר עשיר מפלג, בעליו של בנק גדול, שאביו היה גרא וחרד, ואף הוא עצמו הסתופף בימי נעוריו בצל קדשו של דודי זקני הרה"ק **רבי יחזקאל משינאווא** זיע"א, הוא לא סר מהדרך הישרה, ובאמריקה היה נחשב בין הכשרים, אבל בקלויזנבורג, נחשב מן המקלקלים.

העשיר נזקק לישועה גדולה, ובקש מהשפע חיים להשתדל אצל הרה"ק מנאסויד שיקבלו עם קוויטל. הרבי שמח למלא בקשתו, באשר חשב שיכולה לצמח ממנו טובה,

אחר הראה הרבי בידו הקדושה על חלה מה"ב חלות שהיו מנחות לפניו על השלחן באמרו, "אפלו חלה זו, יש מלאך ממנה עליה ביחוד, ויש פונה אלוקית נעלמה בזאת שהיא מנחת במקום הזה דוקא".

אחר שקם הרבי מן השלחן אמרתי לנפשי, האמנם, היתכן שמשמשו של הרבי כון לדעת מלאך, בכדי להוכיח שאינו כן, הושטתי ידי והחלפתי את החלה שדבר חמי אודותיה בחלה אחרת, ושניתי סדר הנחתו.

מאחר יותר נחמתי על הדבר, ונמלכתי כי בודאי הדברים נכונים, יש השגחה פרטית גם בזה, אולם בעל בחירה יכול לשנות. מיד החזרתי את החלות למקומותיהן כאשר בראשונה. בינתיים יצא חמי הקדוש מחדרו ונכנס שוב אל השלחן, הוא פנה אלי ואמר, "ראה? הושעל", להשגחה פרטית יש עצה גם בשביל בעל בחירה". (בלגת אט)

מראשית ערסתיכם תתנו לה' (טו כא)

מעשה בשני שכנים בעיר מקנאס אשר במרוקו, שהיו יוצאים אל השדה בעת הקציר, לשמור על החטים משעת קצירתן מפני הגשם ומשאר מזיקים.

השכן הראשון נגש אל **רבי יעקב בירדוגו** זצ"ל ואמר לו, "אדוני הרב, אם ירצה השם הנני יוצא לשדה כבכל שנה בעת הקציר, ברכני נא שאצליח בדרך", ברכו הרב, ופרטו לשדהו לשלום.

אחריו נכנס השכן השני ואמר, "אני יוצא השדה לשמירת החטים", אך הרב סרב לברכו, שב הלה לביתו ולא אבה ללכת לשדה, אחר שלא זכה לקבל את ברכת הרב, אלא שתכפו עליו ההפצרות של בני משפחתו, על כן יצא.

ועשו להם ציצת על כנפי בגדיהם לזרזם (טו לח) **יהודי** שסבל ממחוסים שונים בלבו, הגיע לפני הרה"ק **רבי מאיר אביחצירא** זיע"א והתחנן בפניו שיברכנו בפרוּאָה שלמה.

יעץ לו רבי מאיר, היה זהיר מעתה במצוות ציצית, אמת שגם אם נתק אחד החוטים, הציצית גדוּן כשרה לכל הדעות, אכל מוטב שתקפיד על החוטים כלם שיהיו שלמים.

הבן נא, בציצית ישנם שלשים ושינים חוטים כמנין 'לב', כל עוד כל החוטים על מקומם כראוי, אף הלב פועל כשורה. (אביר יעקב עמ' 543)

ונתנו על ציצת הכנף פתיל תכלת (טו לח) **ספר** הרה"ק הבאר יעקב זיע"א. בעת שמצא הרה"ק **רבי גרשון העניך מראזין** זיע"א את התכלת על פי שיטתו, עמל קשות להפיץ בעולם שיצבעו תכלת בציצית על פי דעתו, גדולים ורבים התנגדו לו וטענו כלפיו כי לא זו התכלת שנעלמה מעינינו.

רבי גרשון העניך שכפודיע היה גאון עצום, התוכח רבות בכתב ובעל פה כדי להוכיח צדקת דרכו, אף כאשר נקלע פעם לאספת רבנים בה נכחו תלמידי חכמים מבהקים, התחיל להתוכח עמם אודות התכלת שמצא.

היוכח העז נמשך שעות ארוכות, זה בנה וזה סתר, למקום הובאו ערמות של ראיות ופרכות לכל צד, הרבי מראזין הוכיח מכל המקורות שההלכה כדבריו, והצדדים התבצרו בעמדותיהם ולא עלה בידם לשכנע זה את זה.

בסופו של דבר, משראו כי אינם מצליחים לשכנעו בסברות, אמרו לו, פוק חזי מאי עמא דבר, הרי כל העולם לא קימו ולא קבלו עליהם את ענין התכלת שמצאת, על פן אזלינו בתר רבא.

והשתדל עבורו אצל הרה"ק מנאסויד, שנענה לבקשתו ונאות לקבלו לאחר התפלה.

העשיר נכנס אליו, וספר כי זכה עוד להפיר את הרה"ק משינאוא ושאָר צדיקים. אחר הגיש קוויטל, והוציא מכיסו שטר נכבד של אלף לע"י כפדיון.

שאלו הרה"ק מנאסויד, במה הוא מגלח זקנו, וענה, שאינו מגלח בסכין חלילה, כי אם בסם, שוב שאלו, האם אשתו מכסה ראשה כראוי, והשיב, שהיא אשה כשרה והולכת כדרך כל בנות ישראל הצנועות, כששאלו מאיזו שחיטה הוא אוכל, ענה שלוקח בשר מהשחיטה המהדרת של קהלת הספרדים.

אחר שאל הרבי בענין הבנק שבבעלותו, כיצד הוא מתנהג בשבת קדש. השיב העשיר, כי מעולם לא כתב בשבת, ואף נזהר מלחתם בשבת, גם אם הדבר עולה במסירות נפש.

כששאלו אם לא נכנס אף פעם לבנק בשבת, השיב, שהדבר בלתי אפשרי, הוא מקרח להכנס לבנק גם בעצם יום השבת, לכל הפחות למשך כחצי שעה, רק כדי לעמד על גבי פועליו.

מששמע את תשובתו, נעמד הרבי ממקום מושבו, ונער בו בנזיפה תקיפה שיצא מיד מחדרו חוצה. העשיר ברח מהחדר בחפזו, כאשר הרבי משליו אחריו את הסכום העצום של אלף לע"י.

לשפע חיים שפעל לקיום הפגישה, הסב הענין עגמת נפש מרבה, אולם למחרת פנה אליו הרה"ק מנאסויד והתענין אודות האיש שהביא אליו אתמול, וככל הנראה זקוק לישועה, ובקש הימנו שיברר עבורו את שמו ואת שם אמו, ולאיזה ישועה הוא נצרך. כשברר הפרטים והודיעו, שמח הרה"ק מנאסויד שמחה גדולה. (דרישות

השיבוהו כי אכן הצדק אתו, בדרך כלל ישנם בעולם יותר טפשים מחכמים, אמר להם הרבי מראדזין בצחות, אם כנים הדברים, נמצא שהחכמים הולכים בדרך וְהטוטים סוברים כמוכם, אם כך כיצד נתן לומר 'פוק חזי מאי עמא דבר'. (בסוד קדושים)

נענה הרבי מראדזין ואמר, מי הם 'עמא דבר', נגש לעבר החלון הפונה אל הרחוב הראשי, שם מסתובבים מאות ואלפי אנשים, הבה נתבונן כמה מהעוברים והשבים חכמים ובעלי דעת, וכמה מהם טפשים.

מלוה מלכה

ספורים מהבעל שם טוב ורמלדיו

נפרים דברי אמת, על כן הסכימו ר' מיכלי והיושבים פה אחד לדבריו, אולם מחמת דחק השעה, הפצירו בו כי באפן חד פעמי, יחרג ממנהגו. ואמנם נעתר להם, ומסר את חדרו לצורך הסעודה.

במוצאי שבת קדש בעצומו של החרף, התקלקל התנור בחדר בו נהגו היושבים בחצר הרה"ק **רבי יחזקאל משינאווא** זיע"א לערוך סעודת מלוה מלכה.

באותם ימים ראה לפתע בחלומו את אמו הרבנית חנה רחל ע"ה, שהודיעתו כי ביום פלוני בחדש תמוז הבא, תרד חלשה לעולם, וגם עליו נגזר שיחלש, אולם בזכות שהתיר לאכל סעודת מלוה מלכה בחדרו, ינצל מהגזרה המרחפת על ראשו.

נגשו החסידים היושבים ובראשם החסיד ר' מיכלי זבארובער ז"ל, אל בן הרבי הרה"ק **רבי שמחה ישכר בער מצעשינוב** זיע"א שהיה בחור צעיר לימים, ובקשו את רשותו לערוך סעודת מלוה מלכה בחדרו המוסק.

ויטבם בבקר, ותפעם רוחו ויספר לאביו את דברי החלום, בסימו המתיק רבנו את החלום לטובה ולברכה.

לצערו, נאלץ רבי שמחה ישכר בער לסרב לבקשתם, ואף בהיר כי הוא אינו רשאי להדמות אליהם, הלא הם באים לכאן למספר שבועות, ובסיומם חוזרים לארח חיהם הרגיל, לפיכך הנם רשאים להרבות בסעודות מרעים.

ואכן באותו יום בחדש תמוז אודותיו הזכרתו אמו הרבנית ע"ה, התעלף אחד החסידים בעת עריכת שלחנו הטהור של רבי יחזקאל, הרים רבי יחזקאל את ראשו והביט בבנו רבי שמחה בער, כמרמז לו על אמתות החלום. לבסוף החלים החסיד ההוא לגמרי.

אולם אנכי, שהנני נמצא כאן תדיר, ודר בבית אבי הקדוש, אם אתרגל בסעודות, הרי סופי שאסעד בכל פעם עם חבורה אחרת, ותורה מה תהא עליה. מוכרחני, אפוא, לעמד על משמרת, לשמר על הסדרים הקבועים, ולא להשתתף בסעודות אלו.

לימים, בעת שספר הרה"ק מצעשינוב עובדא זו, סים ואמר, כפי הנראה מכל זאת, סעודת מלוה מלכה היא ענין גדול ביותר בעולם העליון. (רבינו הקדוש משינאווא)

ועתה, אם אאפשר לכם לערוך סעודת מלוה מלכה בחדרי כבקשתכם, אצטרף לותר על הלמוד באשמרת הבקר, ואין זה לרוחי.

יומא דהילולא

להפקד בדבר ישועה ורחמים, תכונותיו היו נעלות ואציליות, ולבו הרחום מלא באהבת ישראל, ומאידך, ידע להפיר את תוכיות האדם במבט ראשון, שהיה נוקב וחודר כליות ולב. **מעשיות** לרב ספרו בחצרו אודות ברכותיו שלא שבו ריקם, עד שהיו לדבר רגיל, שהרבי בבחינת צדיק גזר והקב"ה מקים.

על גדל אמונתו ודבקותו בהש"ת ספר חתנו הרבי מפייטסבורג, שנה אחת קדם סכות לא נמצאו אתרוגים בכל האזור כלו, כמה פעמים שלח את משמשו, ובכל פעם חזר עם תשובה שאינו רואה אף לא אתרוג אחד.

רבנו לא התיאש ושלחו שוב ושוב שיחפש ביתר שאת, כשנשלח באחרונה, פגע המשמש בילד ששאלו האם הוא מחפש אתרוג. המשמש הנדהם ענה הן, והשיב הילד, הנה אבי מוכר אתרוגים, בא ואקחך אליו, בהגיעו לבית אבי הנער, ראה שם אתרוג מהדר בתכלית, והוא הסכים לתתו לו במחיר הרגיל, ויהי לפלא.

הגבאי לקח את האתרוג ורץ חזרה אל רבנו בשמחה עצומה, בקשו רבנו שיקרא לילד בשביל לשלם לו על האתרוג, מיד יצא הגבאי לבקשו, אף לא מצאו, הוא חפש עד המקום שזכר שהיה ביתו של אבי הילד, ולא מצא הבית, אז הבין ששלחו לו מן השמים.

נהג בצנעה רבה, ורבים לא עמדו על טבעו המיוחד, כן היה מנהגו שבעת עריכת השלחן היה נמנע מלומר תורה, לעמת זאת בעבודת התפלה היה מתמלא יקוד ולהט פנימי בלתי מצוי, והיתה תפלתו בהתלהבות ובתמימות.

נולד ביום ה' תמוז תרמ"ו, בעגרה מהאלן שברומניה, לאביו הרה"ק **רבי מאיר מקרעטשניף** שהיה בנו של הרה"ק **רבי מרדכי מנדבורנה**. רבנו שהיה בנו השני, נקרא על שם **רבי איתמר הנהן משטינקוב**, חתנו של זקנו הרה"ק **רבי איציקל מקאליט**.

כבר בגלותו ראו כי לגדולת נוצר, בהיותו כבן חמש בקש מאמו לאכל, והיא הכינה לו אכל ויצאה, בשונה, ראתה כי הילד יושב ליד האכל ואינו אוכל, שאלה אותו על כך, והוא השיב, הלא אבא אמר שעל האדם לרסן תאוות האכילה. (ימי זכיון)

בהיותו כבן י"ד, היה לחתן הרה"ק **רבי אשר ישעיה מקאלבסוב**, בבית חתנו ישב על התורה והעבודה בקדושה ובטהרה, כשהוא אינו יוצא מד' אמותיו. כעבר כשנתים מנשואיו בשנת תרס"ב, פקד עליו אביו לקבל עליו על ההנהגה כשהוא מברכו, "יהי רצון שהש"ת ישמע לקולך".

לימים שח רבנו, הייתי אז אברך צעיר כבן ט"ז שנים, עמדתו משתומם כשעה נדא על דברי אבי, אף פקודתו הקדושה היתה לי להוראה וצווי, והרהרתי על דרכי, על הפרק עמדו שתי עירות בהם היו לאבא חסידים ומקורבים, היה עלי לבחור בין קולומיא שבגליציה לטשורנוביץ שברומניה.

עמדתו בתחנת הרפכת, והחלטתי שהרפכת שתגיע ראשונה, עמה אסע. והנה הגיעה הרפכת המוליכה לטשורנוביץ, נסעתי אפוא לשם, ופתחתי בה את בית מדרשי.

מקורו ומרחוק החלו לנהר לטשורנוביץ, בכדי

אָרון הקדש. ביום ראשון יצא אָרונו לעיה"ק ירושלים, במסע הלוינותו השתתפו רבבות בני ישראל שבאו לקבל פני ראש גולת ארץ אל, מנוחת כבודו במרומי הר הזיתים.

צאצאי

התיר אחריו צאצאים קדושים שהמשיכו את שלשלת הזהב, הוא וכל צאצאיו שרדו את מלחמת העולם.

כאשר השיחו לפניו התפעלות מגדלת בניו שהם כלם רמי המעלה, נענה רבנו, לפי פמות הדמעות שירדו על פני בעבורם, הם היו צריכים להראות יותר יפה.

בניו, הרה"ק רבי חיים מרדכי מנדבורנה, הרה"ק רבי ישכר בער מסטרוז'ניץ, הרה"ק רבי מאיר מפלטבוש, הרה"ק רבי יצחק אייזיק מזוטשקא, הרה"ק רבי אשר ישעיה מנדבורנה חדרה.

חזניו, הרה"ק רבי שלום ישכר בער מקנניא, הרה"ק רבי אברהם אבא לייפר מפטיסבורג, הרה"ק רבי מאיר אייזיקסון מרומן - פילדלפיה. (אנא דבי הילולי, דברי ישכר)

מאמרותיו

פעם התארח באחת הערים לשבת קדש, ובעת עריכת השלחן הטהור עת עסק בחלוקת השירים, הבחין במאן דהוא שלא נמנה על עדת החסידים, המחיר למנהג צדיקים זה.

קרא רבנו לאותו יהודי ואמר לו, "דע לך, אם היו העולם יודעים סוד חלוקת השירים, לא הייתה מלחמת העולם". (אנא דבי הילולי)

שבנים שנה הנהיג, בטשורנוביץ כהן במשך ארבעים וחמש שנים, בשנת תש"ז אחר מארעות השואה הגר לארה"ב וקבע משכנו בווינגטון הייטס, שם השפיע מהודו עשרים ושנים שנה, עד שבשנת תשכ"ט עלה לארה"ק והשתקע בשכונת יד אליהו שבתל אביב, שם עשה את שנותיו האחרונות עלי אדמות.

כאשר דברו בארץ אודות מלחמה העומדת לפרץ אמר רבנו, כל עוד אני חי, לא תהיה מלחמה, ואכן היא פרצה כשלושה חודשים אחר הסתלקותו.

שמו יצא לפניו כזקן האדמו"רים בדרו, הנהיג עצמו בענוה יתרה, ובכל מקום באו היה יורד אל העם ומראה להם את חבתו, ומקרבם לאביהם שבשמים. בבאו ארצה נתקשר בקשרי ידידות עם הרה"ק **הבית ישראל** שהעריצו ביותר ואמר עליו, "איני משיג כיצד בעל מח ועובד ה' כמוהו, יכול להשפיל עצמו, כאלו היה עפר ואפר".

כשארע פעם ויצאה הרבנית את הבית, והוא שם לב לפתע שנסאר לבדו עם עוזרת הבית, קפץ מחלון הדירה מרב חרדתו, הגם שהוא לא היה אז בצעירותו.

ביום רביעי בשבוע האחרון לחייו אמר, "באו אלי דודי רבי מאיר מפרמישלאן, וסבי זקני רבי נפתלי מרופשיץ, וזקני רבי חיים מטשורנוביץ, ואחזו באבנטי, משכו ומשכו, אמרתי להם איני מתערב בעניניכם, אל תתערבו בעניני, הילדים עודם זקוקים לי, אבל הם מושכים עדין".

בנש"ק פרשת שלח כ"ב בסיון תשל"ג זמן קצר טרם כניסת השבת, בהיותו בן פ"ז שנים, נצחו אראלים את המצוקים ונשבה

פרשת שלח

לא להתבייש מהרבי

סיפר רבי משה מידנר: חסיד היה לו להרה"ק רבי חיים חייקא מהמדורא זיע"א ושבתי"ל שמו. כל אימת שבא אל רבו, היה לפני כן טובל במקוה ומבקש מהקב"ה שלא יכיר רבו במעשיו. ונתקבלה תפילתו, והיה הרה"ק מהמדורא סבור שהוא צדיק וקורא לו דרך כבוד: ר' שבת"ל. יום אחד פגע בו לפני שהספיק לטבול במקוה ולעשות הכנותיו. מיד הכיר הרה"ק מהמדורא בפניו שהוא מה שהוא. הרעים עליו בקול: שאבת'קה! והוסיף להוכיחו באמרו: את הקב"ה אי אפשר לרמות! את בני אדם אסור לרמות! ואילו הרמאי את עצמו בלבד הוא מרמה!

בעקבותיו הוסיפו דורשי רשומות לתמוך יתדותיהם בפסוק (תהלים לד יז) 'פְּנֵי ה' בְּעֵשִׂי יָרַע לְהִכָּרִית מֵאֶרֶץ זָכָרְם', אם זכו 'עושי רע' ל'פני השם', לקלסתר חיצוני של צדיק אשר הקדושה קורנת מפניו, הרי זה לרועץ להם, בכדי להכרית זכרם מארץ החיים, כיון שרבים לא יבחינו ברעתם ולא יחזירם למוטב ('מעמיינות הנצח' פרשת מצורע).

הרה"ק רבי ירחמיאל משה מקאזניץ זיע"א סיפר שהרה"ק רבי אשר מסטאלין זיע"א דיבר פעם אחת מחסידי זמנו. ואמר עליהם בזה הלשון: חסידי זמננו, כשבאים אל הרבי מראים לו את הטוב שבהם, ואת הרע מסתירים! אני כשבאתי אל רבי הקדוש והמתוק, והייתה כוונתו על מורו הרה"ק רבי שלמה מקארלין זיע"א והיה נושק אצבעותיו בעת שהיה מזכיר את רבו, הייתי

מסתיר את הטוב. וכי בורא עולם הוא, היכול לתת שכר ועונש? ואת הרע הייתי מראה לו, משום שזאת צריכים להראות לעיני הכהן (ספרן של צדיקים, מערכת הרה"ק מסטולין אות יח).

הגיד כ"ק אדמו"ר מטשרנוביל שליט"א: בעמדנו בציון הרה"ק רבי מרדכי מלאיעוו זיע"א בעיר 'שדה לבן' נזכרתי במאמר אחד מאבי הרה"ק רבי משולם זוסיא זיע"א שהיה מפרש על מה שכתב ברש"י בפרשת שלח, על הפסוק (במדבר יג טז) 'וַיִּקְרָא מֹשֶׁה לְהוֹשֵׁעַ בֶּן נֹון יְהוֹשֻׁעַ', ופירש רש"י: 'יה יושיעך מעצת מרגלים'. והנה צריך להבין למה התפלל על יהושע דווקא, וגם צ"ב מה שתרגם יונתן בן עוזיאל 'וכדי חמא משה ענוותנותיה קרא משה'.

וביאר אבי זיע"א, דמה שמשה לא התפלל על כל המרגלים, משום דודאי כל אחד מהם היה צריך בעצמו לבחור בטוב. ואף אם קשה, מ"מ היו צריכים להתפלל להשי"ת שיצילם. והיה עליהם לילך על קברי אבות להתפלל שם. ואכן באמת כלב עשה כן, שהלך לחברון להתפלל על הדבר. אבל כשראה משה גודל ענוותנותו של יהושע, שהיה מתבייש להראות פניו אצל האבות הקדושים בחברון, על כן התפלל הוא עליו.

והוסיף על זה זיע"א, דהנה באמת צריך להבין, דאם כן מדוע לא התבייש יהושע ממשה רבינו. ותירץ על דרך מה שאמר הרה"ק רבי אשר מסטאלין זיע"א, שהחסידים מראים לרבים רק את הטוב שלהם ואת הרע הם מסתירים מרבים, אבל אני אצל רבי הרה"ק רבי שלמה

פתח רבי זושא: במזמור ל' בספר תהילים נאמר 'כי הלל רשע', והוא פלא גדול, שהרי בגמרא מוזכר 'הלל' בתור צדיק גדול ונשגב. כשמוע בעל הבית את ה'קושיא' קפץ ממקומו כנשוך נחש, ותוך שהוא רוקע ברגליו קרא: עם ארצות כזו טרם שמעתי מעודי! אני עוד אלמד את הפרנס לקח כל יישכח על האורח הבור והנבער ששיגר אלי! הוא עוד יתן את הדין על כך!

משך רבי זושא בשרוולו של המארח, ואמר: הירגעו נא! יש לי גם תירוץ על הקושיא אולי ייטב הוא בעיניכם. לאחר שנח קימעה מזעפ, ניאות המארח לשמוע את התירוץ שבפי האורח.

החל רבי זושא לשטוח את תירוצו: הלל הזקן היה כידוע עניו גדול, כמו שאמרו במסכת שבת (לא,א), והנה ישנם אנשים אשר בדרך כלל אינם ענווים כלל ועיקר, ושומרים על כבודם מכל משמר, אמנם בהגיעם לידי עבירה מוכנים הם להתבזות בתכלית הביזוי, להשפיל את עצמם עד עפר ולכרות אפילו ברית שותפות עם שני פורצים נוכריים כדי לפצח בצוותא את קופת הקהל ולגנוב את תכולתה. הוא שהכתוב אומר 'כי הלל רשע על תאוות נפשו', בבואו למלא את תאוותו השפלה נהפך הרשע להיות ענוותן כהלל!

אך שמע בעל הבית את ה'תירוץ', מיד נשתנו פניו ככרום. הוא האיץ להגיש מים אחרונים ומיהר לברך ברכת המזון. כתום הסעודה, כאשר נפרד רבי זושא ויצא ללכת אל עבר בית המדרש, שם אמור היה ללון על ספסל במבואה, יצא בעל הבית חרש בעקבותיו. במטותא מכס יהודי קדוש, לחש בעל הבית על אזנו בחוץ, מאחר ונוכחתי לדעת כי רוח הקודש מדברת מתוך גרונוכם, מבטיח אני בהן צדק כי מיד לאחר השבת אשיב את הגזילה למקומה, פרוטה לא

מקארלין זיע"א עשיתי ההיפך, את הטוב הסתרתי ממנו, כי הוא הרי רק בשר ודם ואינו יכול ליתן על זה שכר, אבל את הרע הראיתי לו, כי לכהן צריך להראות את הנגע. וכמו כן יהושע בן נון רצה שמשא רבינו יתקנו, ולכך הראה עצמו לפניו (מסעיהם למוצאיהם' עמוד 70).

ענוותנותו הפסולה של הרשע

רבות ומגוונות היו הדרכים בהן השתמש הרה"ק רבי זושא מאניפולי זיע"א כדי להחזיר יהודים, קהלים כיחידים, בתשובה שלימה. אינסוף אמצעים עמדו לרשותו לשם כך, נפלאים ונעלים כל אחד לעצמו, לא ראי זה כראי זה. תוך כדי גלותו נקלע פעם רבי זושא לעיר זרה בערב שבת, באין לו גואל ומודע אשר יזמינו לשבות שבת במעונו. בדלית ברירה פנה אל פרנס הקהילה אשר אחראי היה מתוקף תפקידו על הכנסת האורחים הנקלעים לעיר, והלה הפנה אותו לסעוד על שולחנו של אחד מבעלי הבתים דמתא.

במהלך סעודת השבת פנה המארח אל רבי זושא וביקשו כי יכבד את השולחן באמירת דבר תורה כנהוג. נענה רבי זושא בשפלות רוחו הנודעת ואמר: יהודי פשוט אנוכי ואמירת דבר תורה היא למעלה ממדרגתי. התקצף בעל הבית וקרא בזעף: חוצפתו של פרנס! הזהר הזהרתי אותו זה כמה, לבל ישגר אלי אורחים, כי אם תלמידי חכמים, והנה עמד ושיגר אלי עם הארץ כגון זה. שלם ישלם בעד כך!

אל בחמתכם, ניסה רבי זושא להרגיע את בעל הבית הזועם, הפרנס אינו אשם מאומה, ואם תרצו דווקא, אוכל להשמיע לכם דבר תורה על פסוק בתהילים, שכן נוהג אני לומר תהילים כפעם בפעם. קינח המארח את הזיעה ממצחו, התנשם והתנשף בכבדות, והואיל להטות אוזנו לשמוע את דבר התורה שבפי האורח.

לעצמו תאוותיו הבהמיות אשר לא יאתה לאיש נכבד מגזע קודש זרע אברהם יצחק ויעקב. על דרך שאמר הצדיק הקדוש רבי זוסא ז"ל 'כי הלל רשע על תאות נפשו', שעושה עצמו עניו כהלל, כדי למלאות תאותו רח"ל.

פעם בגשת הרה"ק האמרי חיים' מויזניץ זיע"א לתקיעת שופר, שח ואמר: הנה הבעל תפלה נגש לתיבה לומר 'הנני העני ממעש', ואומר שם לשונות כגון 'כי חוטא ופושע אני'. נסה נא לגשת אתה אליו והגד לו אותן הלשונות, מה יגיד עליך, האם לא יעסם עליך?

ופירש לפי זה את הפסוק בפרשת שלח (במדבר יד ט) **'אֶךְ בַּה' אֵל תִּמְרְדוּ, אֶךְ רֹמַזַת לַעֲנוּהוּ, אֶכִּין וְרִקִּין מַעוּטִין הֵן. אֶךְ אֲמַנְם צָרִיךְ לִהְיוֹת בַּעֲנוּוֹהוּ, אֲבָל 'בַּה' אֵל תִּמְרְדוּ' אֵל תִּשְׁתַּמְשׁוּ בַּעֲנוּוֹהוּ כְּדִי לַמְרוֹד בּו יִתְבַּרְךְ, שְׁלֵא יֵאמַר אֲדָם: לִי מוֹתֵר לִהְיוֹת בַּחֲבֵרַת אִינְשֵׁי דְלֵא מַעֲלֵי כִי אִינֵי טוֹב מֵהֶם, וְכַדּוּמָה.** ועל דרך הכתוב 'כי הלל רשע על תאות נפשו' כפירושו של הרה"ק הרבי ר' זושא זיע"א, שהרשע חפץ לבצע תאות נפשו ועל כן עושה עצמו עניו כהלל כנ"ל (מאיר החיים' ח"ד עמוד שנה).

כוונת נטילת ידיים לסעודה

היה זה במוצאי שבת פרשת פנחס, אור ליום ט"ו תמוז תק"ג. בטבריה עמד רבי חיים אבועלפיה בתפילת ערבית ולפתע התעלף וכל המאמצים לעוררו עלו בתוהו. דאגה רבה לשלומו של הרב הישיש מילאה את לב המתפללים, אבל לאחר מחצית השעה התעורר הצדיק המופלא מעצמו. בקול רועד סיפר כי בירושלים נפטר זה עתה רבינו האור החיים' הקדוש וכי הוא ליווהו עד לשערי גן העדן.

תעדר, רק הואילו נא בטובכם בבלתי גלות את הרז לאיש, יישאר נא הסוד כמוס בחביונכם לעד ולנצח נצחים, ובל יודע חלילה כי ידי היתה במעל הזה!

אך רבי זושא לא הניח לאיש להיפטר במחי יד. הוא עיכבו עימו לשעה ארוכה והשמיע באוזניו שיחת מוסר היורדת חדרי בטן. ביני לביני התברר כי לא היה זה כמובן החטא הראשון שנכשל בו, וכי קופה של חטאים קודמים כבר תלויה לו לאותו בעל הבית מאחוריו, שכן לא בבת ראש נהפך אדם מאיגרא רמא לבירא עמיקתא ונוחת לדיוטה כה תחתונה. ושיחתו של רבי זושא לא היתה לריק. בלבו של האיש נפתחו שערי תשובה לרווחה וכל מילה שיצאה מפיו של רבי זושא קנתה בקרבו שביטה וחוללה מהפכה לטובה. עד שנטש רבי זושא את העיר היה כבר אותו אדם בעל תשובה מושלם וכל ימיו לא חדל לברך את רבי זושא אשר הצילו מרדת שחת והעמידו על רגליו ('צנתרות הזהב' ח"ב פרק כד).

ב'אור החכמה' הרה"ק מדובענקא זיע"א, תלמיד רבינו הבעל שם טוב הקדוש זיע"א (ענייני ראש השנה) כתב בשמו: **זו ענין הלצה שאמר בעל השם ע"ה נב"מ, כמו שכתוב (תהלים י ג) 'כי הלל רשע על תאות נפשו', הוא כנגד התאוה מחשב עצמו כאין כמו הלל, וכלי שהוא חומר הוא בחינת גלגלתא בחינת ענוה, והבן.**

וכתב הרה"ק הייטב לב' זיע"א (פרשת תצוה): **וכך דרכו של יצר הרע, להקטין האדם בעיניו לבלי להתאמץ ללכת ממדרגה למדרגה בדרך התורה והמצוה כאחד המיוחד שבועם, ולהתיר**

כמה שעות לאחר מכן, במעז'בוז' הרחוקה, התחולל דבר מופלא. שם עדיין לא שקעה החמה ורבינו אור שבעת הימים הבעל שם טוב הקדוש זיע"א ניגש ליטול ידיו לסעודה שלישית. לפתע נעמד כמסומר למקומו ושקע בהרהורים משך שעה ארוכה. משנטל ידיו הסב לסעודה. בירך ואז אמר קצרות: **כבה נר המערבי**. סתם ולא פירש. כיון שכמעט ולא היה מדבר בשבת לא שאלוהו התלמידים למה כוונתו. אחר כך, אחרי ההבדלה אמר הבעש"ט לתלמידיו: בארץ ישראל הלך לעולמו רבי חיים בן עטר שבא מארצות המערב ולכן אמרתי שכבה הנר המערבי.

שאל אחד התלמידים: ומנין זאת לרבינו? נענה הבעש"ט ואמר: ישנה כוונה אחת בנטילת ידיים שאין מגלים אותה משמים אלא לאחד בכל דור. עד עתה הייתה הכוונה מסורה בידי של אותו צדיק, והיום כשעמדתי ליטול ידי נגלה לי רז זה ומכאן ידעתי כי כבר איבד עולמנו את הצדיק הזה (באור החיים' הוצאת 'עוז והדר' עמוד 248).

על הפסוקים (במדבר טו יט-כ): וְהָיָה בְּאֶכְלֶכֶם מִלֶּחֶם הָאָרֶץ תְּרִימוּ תְרוּמָה לָהּ. רֵאשִׁית עֲרֹסְתֶכֶם חֲלֵה תְרִימוּ תְרוּמָה כְּתוּמַת גֶּרֶן כֵּן תְּרִימוּ אֹתָהּ, מִפְרֶשׁ רִבִּינוּ ה'אֲבִיר יַעֲקֹב' זיע"א שיש כאן רמז על כוונת האכילה, שתחילתם בכוונת נטילת ידיים. ואלו דבריו בספרו 'פתוחי חותם': אפשר לרמוז על ענין כוונת האכילה, כמו שכתב רבנו הארי" ז"ל (שער המצוות פרשת עקב) דדבר גדול הוא. **תחילה צריך לכוון בנטילת ידיים שלוש ידות: יד הגדולה, יד החזקה, יד הרמה, ושלוש ידות עולים מ"ב... 'ראשית עריסותכם חלה תרימו תרומה', כאן בא לרמוז על הנטילה שצריך לכוון בה שלוש ידות שהם גימטריא מ"ב.**

וזו 'ראשית עריסותיכם' דהיינו, קודם אכילתכם בעיסתכם, תחילה תעשו נטילה ותכוונו שלש ידות שהם גימטריא מ"ב, ועם הכולל הוא גימטריא 'חלה'. ו'חלה' במלוי כזה: ח"ת למ"ד ה"א עם הכולל גימטריא 'נטילת'. [ויש לציין סענין זה, ג' סעודות בשבת, שהם ג' ידות, ומה שמצינו שחיבר האור החיים הקדוש מ"ב פירושים לפסוק 'אם בחקותי תלכו'].

חברת שומרי שבת

כתב מרנא ה'חפץ חיים' זיע"א בספרו 'שם עולם' (ח"א פרק ו): נכון לכל ירא וחרד לדבר ה' לפקח תמיד על גודל הענין הזה להזהיר לרבים על כל עניני שבת שלא ישלכו בם... וראיתי באיזה קהלות קדושות, שנתיסדו אצלם חבורות הנקראות בשם מזהירי שבת, והם מסבבין ברחובות ובשווקים על דבר סגירת החנויות ועל הדלקת הנרות שיהיה בזמנם, וכן על דבר הטמנת התבשילים על מחרת ישיחו שלא יתאחרו בזה, וכן יסבכו בבתי מרחצאות לזרזם שיצאו מבעוד יום וכיוצא בזה. וכמה גדולה זכות האנשים האלו, כי הם מזכים רבים במצוה קדושה כזו, ועליהם אמר הכתוב ומצדיקי הרבים ככוכבים לעולם ועד, ובודאי זכות שבת תעמוד לימינם לעתיד לבא להגן עליהם מכל רע ולזכות לחזות בנעם ה'. וכמה צריכים לשמוח אותם האנשים שזוכים לעסוק בענין קדוש כזה, ומה נכון הוא שיתקבצו תמיד לטכס עצה איך להתנהג שלא ירפו ידיהם מזה, כי בעוה"ר גדול כח היצר בזה, וטוב שיעשו חיזוק למצוה זו.

החפץ חיים יסד 'חברת שומרי שבת', בו בערב שבת לפנות ערב היו הולכים שנים שנים מן החברים אל החנויות לזרזם לסגור את החנויות

לפני שבת. גם הרב שניאור זלמן זליגזון ז"ל השתתף במצוה זו. **פעם התאונן דודי לפני החפץ חיים, כי אין לו חבר שילך אתו ויצטרך ללכת יחידי, ועל זה ענה לו החפץ חיים: שבת נקראת מתנה, כמו שאמרו (שבת י'). 'מתנה טובה יש לי בבית גנזי ושבת שמה'. מי שמקבל מתנה או מי שיש לו מסחר יודע שככל שמספר השותפים מצומצם זה יותר טוב** (ד"א הרופא' עמוד 2).

דאגת הרה"ק רבי אהרן מנחם מנדל מראדזימין זיע"א להחזקת דת ישראל על תילה התפרסמה ברבים, כשייסד בפולין את 'חברת שומרי שבת והדת', שמתפקידה היה לעבור בכל ערב שבת ולזרז את בעלי החנויות לסגור את עסקיהם לפני זמן הדלקת הנרות. הרה"ק שראה במחאה זו חיוב גמור, היה בעצמו מכתת רגליו בכל ערב שבת, כאחד מבני החבורה, ומזרז את הרבים על שמירת השבת שבזכותה עתידין ישראל להגאל.

באותם ימים, אחרי מלחמת העולם הראשונה, שהתרבו פורצי גדר ומחללי הדת, היה עומד בכל עוז ותעצומות נגדם, ולפעמים אף הראה ברבים את גודל הקפדתו בנושא זה.

בספר 'שיח זקנים' מסופר, **שפעם אחת כשהלך בווארשא ברחוב העיר וראה כמה מן החנויות פתוחות בערב יום השבת, ביקש מהם לסגור מיד, ואכן כולם סגרו את החנויות חוץ מאחד שהתעקש להשאירה פתוחה. הרה"ק הקפיד עליו והלה נלכ"ע בפתע פתאום רח"ל. ומאז כשהיו בעלי החנויות רואים אותו צועד ברחוב העיר, היו מיד סוגרים חנויותיהם מרוב פחדם מהוד קדושתו.**

בעיתוני התקופה התפרסם, כי מיד כאשר הגיע להתגורר בעיר נאשעלסק וקיבל על עצמו

את עול הרבנות, דאג ראשית לשמירת השבת בדיווח ראשוני מפעילותו, מסופר שאסר להכנס לבית הכנסת שלו לכל מי שמסתפר במספרות של יהודים המחללים שבת בפרהסיא, וכי מיד עם הישמע איסור זה, קיבלו על עצמם חלק מבעלי המספרות לשמור על קדושת יום השבת, בידיעה נוספת, שהתפרסמה לאחר כשבוע ימים, רואים אנו שחפץ ה' בידו הצליח וכל בעלי המספרות ברחבי העיר נאשעלסק קיבלו על עצמם לסגור את חנויותיהם ביום שבת קדשנו. כמו כן היה מזרז את הרבים להזהר מאד מחילול שבת וגודל החטא בזה, ואף תבע מבני העיר לחזק ידי שומרי שבת ולהשתדל לקנות דווקא מהם, ולא ממחללי שבת ח"ו, שבזה מחזקים ידי עוברי עבירה (ליקוטי רא"ם' קורות חיים עמוד צו).

על הפסוק (במדבר טו לב): **וַיְהִי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּמִדְבַּר וַיִּמְצְאוּ אִישׁ מִקְשָׁשׁ עֲצִים גְּיוֹם הַשָּׁבֶת. וַיִּקְרְבוּ אֹתוֹ הַמְצָאִים אֹתוֹ מִקְשָׁשׁ עֲצִים אֶל מֹשֶׁה וְאֶל אֹהֲרֹן וְאֶל כָּל הָעֵדָה, וְדַבְּרֵי חֲזו"ל בספרי (ק"ג): מגיד שמינה משה שומרים ומצאו אותו מקושש, הביא בספר 'אמרי שמאי' בשם הרה"ק האמרי אמת' מגור זיע"א: **"מכאן ראייה שחברת שומרי שבת נהוגה מימות משה רבינו".** והוסיף: **אולי אפשר לפרש כך 'זכור ושמור', לקיים חברת שומרי שבת.****

ויש להסמין לזה את דברי רבינו האור החיים הקדוש (שמות לא טז): **'ושמרו בני ישראל את השבת'. עווד ירצה שצריך לשמור את השבת לבל יהיה בו דבר חול בין ממנו בין מהזולת. ולא יאמר אדם די לי במה שנשמור עצמו מחללו ואם יתחלל מהזולת מה בכך, אלא צריך שיהיה שומר אותו לבל יתחלל כמו ששומר גנו ופרדסו.**

אוצר היראה מתרחב שהחיינו הכרך הי"ג

5 חלקים

אהבה (י"א) ברכות - מילה
הופיע (ט) תפילין - מזוזות ס"ת
קנין (יג) עבדים
י"ב שלוחין ושותפין

יראת הרמב"ם לכל

חובת לימוד רמב"ם לזכות ליראת שמים

כשם כשבעל על מחשבת האדם להעלות חיטים באוצרות, מוטל עליו להקדים ולהניח שם "קב חומטין" - "אדמה מליחה המשמרת הפירות מלהתליע" (רש"י, שבת לא). - כן הוא בלימוד התורה; כמה צריך האדם לעמוד ולהתייגע לאחר שלמד ושנה הרבה, שתהא תורתו משתמרת על ידי יראת ה', שהיא בטחונו לכל תצא תורתו לחוץ, כי אם אין יראת אלוקים, מה לו באוצרות המלאים, אדרבא, "מוטב אם לא העליתה" (שבת שם).

וכשהרה"ק רבי זושא מאניפולי זיע"א מבקש "יראה" משמיא, הוא מתחנן לקבל את היראה של הרמב"ם, ומשקיבל זאת החל מתגלגל על הארץ מרוב פחד עצם המלוכה שנגלה לו ממקום היראה הגבוהה של הרמב"ם, ומשלא עמד גופו בזאת היראה, ביקש והתחנן שיטלוה מנגו.

כי מי לנו גדול כהרמב"ם, שברוב יראתו עשה תיקון עולמיים, להכניס בתוך תורתו המקבצת כל תורה שבעל פה את היראה המשמרת, עד שציוו כל גדולי ישראל לדורותם - מהאריז"ל עד גדולי זמננו החסידות - החובה בלימוד רמב"ם, כי הוא הוא הערב ליראה עצומה. בכך זוכה האדם מיד לשני הכתרים; גם כל אוצרות התורה לפרטי פרטיה, וגם יראה עילאה המשמרתה היטב.

וראה זה עתה יראה חדשה שטרם היתה לעולמיים, כאשר משמים מחוננים את בני ישראל במפעל עולמי של "משנה תורה להרמב"ם המבואר", בביאור משולב הנותן הבנה מעמיקה בדברי הרמב"ם, בשפה ברורה ונעימה, שנערך בעיון ובדקדוק רב על ידי תלמידי חכמים בעלי כשרון בידי אומן ובמלאכת מחשבת. להביא את יראת הרמב"ם לכל אחד מישראל.

פרויקט עולמי: משנה תורה להרמב"ם המבואר

ביאור משולב | כותרות הקדמות וסיכומים | הערות מקיפות | יופי הדפוס | ילקוט ביאורים כעין אנציקלופדיה
עד הגה הופיעו כרכים אלו: קנין - זכיה מתנה | קנין - מכירה א-ב | מדע - יסודי התורה דעות, תלמוד תורה | מדע - עבודה זרה, תשובה | קנין - שבנים | אהבה - קדיאת שמע, תפילה א.
חדש: אהבה: ברכות - מילה | קנין: שלוחין ושותפין - עבדים

שלוחו כמותו
רמב"ם שלוחין המבואר

עבדים היינו
רמב"ם עבדים המבואר

לברך ולהודות
רמב"ם ברכות המבואר

לזכות

עופר פנחס בן צילה שיחי' קרן בת רונית שתחי' טל
ארמונד שיחי' בן איזה < צילה שתחי' בת דורה
רונית בת ינינה יעל < בנימין בן אסתר וכל יוצאי חלציהם שיחיזו
להצלחה רבה ומזופלגה בכל מעשה ידיהם, ולאריכות ימים ושנים טובות מתוך בריאות ונחת

קרוב אליך הדבר מאד

מקום גנותו של הר"ק רבי שלמא שפירא ממונקאטש בעל 'שם שלמה'

אוצר פניני החסידות

עולמות רוחניים מלאי אור וקדושה

גליון שבועי המלקט באומנות את עיקרי ויסודות אמרי תורתם של הצדיקים
והיראים זיע"א אשר מתורתם אנו דולים ובזכותם אנו חיים וקיימים
- מסודרים על פרשת השבוע ככתבם וכלשונם -

חייג עכשיו והגליון בדרך אליך

ארץ ישראל 04-8628888 לונדון 1027-211-208-44